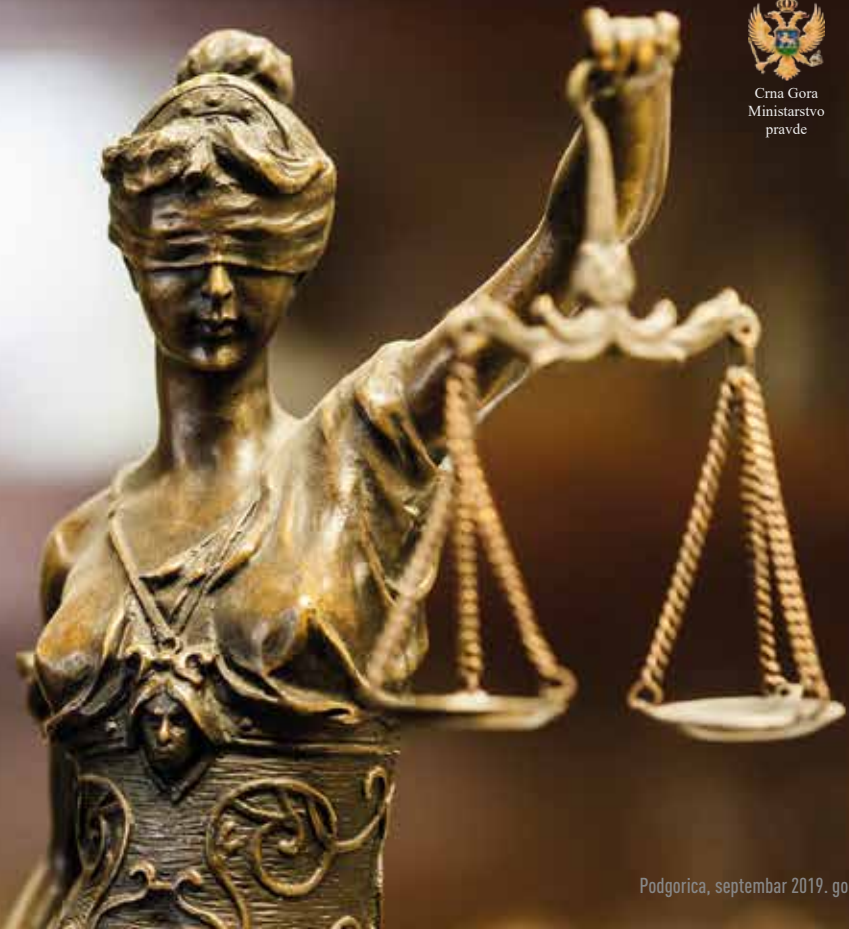

VODIČ

KROZ NOVE INSTITUTE ZAKONA
O IZMJENAMA I DOPUNAMA
ZAKONIKA O KRIVIČNOM POSTUPKU
I ZAKONA O IZMJENAMA
I DOPUNAMA KRIVIČNOG ZAKONA

Crna Gora
Ministarstvo
pravde

VODIČ
kroz nove institute Zakona o izmjenama
i dopunama Zakonika o krivičnom postupku i
Zakona o izmjenama
i dopunama Krivičnog zakona

Crna Gora
Ministarstvo pravde

Podgorica, septembar 2019. godine

© Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM)

Izdavač:

Centar za demokratiju i ljudska prava - CEDEM
(www.cedem.me)

Za izdavača:

Milena Bešić

Autor:

Mr Milorad Marković

Saradnik na publikaciji i koordinator projekta:

Ognjen Marković

Lektura i korektura:

Marko Ćupić

Grafički dizajn i prelom teksta:

Marko Mihailović, M studio d.o.o., Podgorica

Crna Gora
Ministarstvo
pravde

Publikacija **“Vodič kroz nove institute Zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku i Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona”** predstavlja dio projekta **“Podrška unapređenju efikasnosti i transparentnosti rada crnogorskog pravosuđa”** koji sprovodi CEDEM uz finansijsku podršku **Ministarstva pravde**. Termini koji su u ovoj publikaciji izraženi u muškom gramatičkom rodu, podrazumijevaju prirodni muški i ženski rod lica na koje se odnose.

Sadržaj predstavlja isključivu odgovornost CEDEM-a i ni u kom pogledu ne odražava stavove Ministarstva pravde.

Sadržaj

1. Cilj i predmet.....	1
2. Vodič kroz nove institute Zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku.....	2
2.1. Opšte odredbe Zakonika o krivičnom postupku	3
2.1.1. Zakonska definicija početka krivičnog postupka i ograničenje određenih prava usljed vođenja krivičnog postupka.....	3
2.1.2. Izdavanje obavezujućih naloga od strane državnog tužioca	5
2.1.3. Obavezna odbrana	6
2.1.4. Radnje dokazivanja	7
2.1.4.1. Svjedok.....	7
2.1.4.2. Tjelesni pregled i druge radnje (član 154).....	7
2.1.4.3. Mjere tajnog nadzora	8
2.1.5. Mjere procesne prinude.....	13
2.1.5.1. Pritvor	13
2.1.6. Dostavljanje pismena i razmatranje spisa.....	15
2.1.6.1. Uvid i razgledanje spisa predmeta.....	15
2.2. Tok krivičnog postupka.....	17
2.2.1. Dostavljanje podataka o elektronskom komunikacijskom saobraćaju	17
2.2.2. Pribavljanje podataka o bankovnim računima i bankarskim transakcijama (257b).....	19
2.2.3. Prikupljanje obavještenja od građana (259).....	19
2.2.4. Lišenje slobode od strane policije.....	20
2.2.5. Zadržavanje od strane državnog tužioca (267)	20
2.2.6. Odbacivanje krivične prijave i pritužba na rješenje o odbacivanju krivične prijave (član 271 i 271a)	21
2.2.7. Kontrola optužnice (člana 293)	22
2.2.8. Sporazum o priznanju krivice.....	23
2.3. Redovni pravni lijekovi.....	25
2.4. Vanredni pravni lijekovi	27
2.4.1. Ponavljanje krivičnog postupka.....	27
2.4.2. Zahtjev za zaštitu zakonitosti	28
3. Vodič kroz nove institute Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona	30
3.1. Zakon o izmjeni i dopuni Krivičnog zakonika Crne Gore - Zakon je objavljen u "Službenom listu CG", br. 14/2015 od 26.3.2015. godine, a stupio je na snagu 3.4.2015.	31

3.2. Zakon o izmjeni Krivičnog zakonika Crne Gore	
- Zakon je objavljen u "Službenom listu CG", br. 42/2015	
od 29.7.2015. godine, a stupio je na snagu 6.8.2015.....	33
3.3. Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom	
djelatnošću (Član 86)-Zakon je objavljen u "Službenom listu CG", br.	
58/2015 od 9.10.2015. godine, a stupio je na snagu 8.11.2015.....	33
3.4. Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore	
- Zakon je objavljen u "Službenom listu CG", br. 44/2017	
od 6.7.2017. godine, a stupio je na snagu 14.7.2017.	34
3.4.1. Opšti dio	34
3.4.2. Posebni dio	37
3.5. Zakon o izmjenama i dopuni Krivičnog zakonika Crne Gore	
- Zakon je objavljen u "Službenom listu CG", br. 49/2018	
od 17.7.2018. godine, a stupio je na snagu 25.7.2018.....	44

1. Cilj i predmet

Intenzivna zakonodavna aktivnost nužno podrazumijeva dvije prateće aktivnosti. Prva je upoznavanje građana sa novim institutima usvojenih zakona, ali se ova aktivnost primarno mora usmjeriti na stručnu i zainteresovanu javnost. Ovo je nužno da bi se odredbe zakona uopšte implementirale u praksi ali i sa aspekta jednake primjene odnosno tumačenja novih instituta. Paralelna aktivnost jeste praćenje implementacije novih zakonskih tekstova koja treba da doprinese istim ciljevima kao i kod informisanja, edukacije organa i subjekata koji primjenjuju zakon ali i sa ciljem dalje modifikacije i prilagođavanja novih instituta sa ciljem unaprjeđenja istih.

Upravo je cilj Vodiča pred vama da doprinese informisanju predstavnika pravosuđa, pravicima praktičarima, akterima civilnog društva u oblasti vladavine prava, akademskoj zajednici ali i široj zainteresovanoj javnosti o najznačajnijim izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku i Krivičnog zakonika. Konačni cilj Vodiča je predstavljanje novih instituta kao i izmjena i dopuna postojećih kroz određen stepen analize istih, a sve sa idejom da primjena istih bude olakšana u praksi. Osim smjernica i dilema koje se postavljaju pred praktičarima, sam Vodič u određenoj mjeri problematizuje odredbe predmetnih zakonika kako bi se zakonodavcu sugerisalo da prilikom budućih izmjena i dopuna iste i preispita.

Vodič je podijeljen na dva poglavlja posvećena novim institutima Zakonika o krivičnom postupku i Krivičnog zakonika. Obim Vodiča je ograničen izmjenama i dopunama dvaju zakonika usvojenim u periodu od 2015. godine¹, pri čemu je fokus na najznačajnijim izmjenama i dopunama, prije svega na nove institute ali i na postojeće institute koji su značajno modifikovani. U tom smislu, u Vodiču se nisu našle neke manje izmjene i dopune odredbi, tehničke i jezičke prirode.

---

1 Zakoni o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku, objavljeni u "Službenom listu CG", 2/2015 - Odluka US CG, 35/2015, 58/2015 - drugi zakon i 28/2018 - Odluka US CG. Zakoni o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika, objavljeni u "Službenom listu CG", CG 14/2015 42/2015 58/2015 - drugi zakon, 44/2017 i 49/2018.

2. Vodič kroz nove institute Zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku

Reforma krivičnog procesnog zakonodavstva započela je donošenjem Zakonika iz 2003. godine. U suštinskom smislu reforma je zaista započela donošenjem Zakonika o krivičnom postupku koji je stupio na snagu 26. avgusta 2009. godine. Godinu dana kasnije, 26. avgusta 2010. godine, počela je primjena u postupcima za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, dok je puna primjena počela 1. septembra 2011. godine. *Vacatio legis* od godinu, odnosno dvije godine dana, bio je predviđen u cilju efikasnije primjene zakonika, čime je data mogućnost svim subjektima krivičnog postupka da se pripreme za primjenu novih zakonskih rješenja, kao i da se u psihološkom smislu stvore uslovi za njihovo bolje prihvatanje. Razlog za određivanje ovako dugog *Vacatio legis*-a jesu upravo značajne izmjene krivičnog postupka, prije svega uvođenja tužilačke (državno-tužilačke) istrage. Pored uvođenja tužilačke istrage, najznačajnije karakteristike novog krivičnog postupka su nepostojanje sudija porotnika, nastojanje da se poboljša položaj oštećenog, uvođenje sporazuma o priznanju krivice, proširenje kruga krivičnih djela na koja se mogu primijeniti mjere tajnog nadzora, uvođenje postupka za privremeno oduzimanje imovinske koristi, kao i finansijske istrage radi proširenog oduzimanja imovine čije zakonito porijeklo u krivičnom postupku nije dokazano, a teret dokazivanja prenijet je na okrivljenog.

Procjena zakonodavca za dugim periodom *Vacatio legis*-a pokazalo se opravdanim i nakon početka primjene jer su određeni instituti ostali izvan primjene od strane državnog tužilaštva. Prije svega se misli na primjenu instituta sporazuma o priznanju krivice, ali i kod nekih drugih. Od stupanja na snagu Zakonika iz 2009. godine donešen je veliki broj sistemskih zakona koji su trebali da doprinesu njegovoj samoj primjeni. Reforma krivičnog procesnog zakonodavstva mora biti praćena cjelokupnom reformom pravosuđa.

Iako česte izmjene i dopune zakona u krivično pravnoj materiji nisu poželjne, svaka reforma i uvođenje novih instituta podrazumijeva potrebu za modifikovanjem i prilagođavanjem odredbi zakona kako bi iste bile primjenjive u praksi. Sa druge strane, u savremenom društvu stalnog razvoja kako na međunarodnom tako i na nacionalnom planu,

nužno uslovljava usvajanje dobre prakse u borbi protiv kriminala ali i podizanja standarda ljudskih i procesnih prava u krivičnom postupku.

Kao dio procesa praćenja implementacije Zakonika o krivičnom postupku ali i kao rezultat praktične primjene zakona, potrebe usaglašavanja sa odlukama Ustavnog suda, usklađivanje sa međunarodnim dokumentima, Vlada Crne Gore se odlučila da pristupi izmjenama i dopunama koje će u većem obimu intervenisati u Zakoniku o krivičnom postupku.

Zakonik o izmjenama i dopunama iz 2015. kao prva revizija novog krivičnog postupka u Crnoj Gori obuhvatao je 92 člana izmjena i dopuna. Kao što je već napomenuto, u redovima koje slijede pokušalo se dati osvrt na najznačajnije izmjene i dopune, uz određene komentare i otvaranje dilema kako za subjekte koji primjenjuju odredbe Zakonika u praksi, tako i zakonodavca za potrebe nekog novog preispitivanja zakonskog teksta.

2.1. Opšte odredbe Zakonika o krivičnom postupku

2.1.1. Zakonska definicija početka krivičnog postupka i ograničenje određenih prava usljed vođenja krivičnog postupka

Izmjenama i dopunama Zakonika uvedena su dva nova člana kojima se propisuju definicije početka krivičnog postupka i momenti nastupanja ograničenja određenih prava usljed vođenja krivičnog postupka (čl. 19a i 19b).

Naime, po prvi put se u Zakonik uvodi definicija početka krivičnog postupka i smatra se da krivični postupak počinje preduzimanjem jedne od taksativno navedenih radnji u članu 19a od strane ovlašćenog tužioca odnosno sudije, pa tako: u slučajevima u kojima se istraga sprovodi, smatra se da krivični postupak počinje donošenjem naredbe o sprovođenju istrage (stav 1 tačka 1); u slučajevima u kojima se istraga ne sprovodi, to je trenutak potvrđivanja neposredne optužnice (stav 1 tačka 2); u skraćenom postupku ili postupku za izricanje krivične sankcije bez glavnog pretresa, krivični postupak počinje pozivanjem na glavni pretres odnosno donošenjem rješenja o kažnjavanju bez

glavnog pretresa (stav 1 tačka 3); u postupcima za izricanje mjera bezbjednosti obaveznog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, odnosno obaveznog psihijatrijskog liječenja na slobodi propisano je da krivični postupak počinje pozivanjem na glavni pretres (stav 1 tačka 4); zakazivanjem glavnog pretresa u postupku po optužnom predlogu ili privatnoj tužbi ili potvrđivanjem optužbe oštećenog kao tužioca (stav 1 tač. 5 i 6).

Definisanjem početka krivičnog postupka zakonodavac pravi razliku između početka krivičnog gonjenja (koji se definiše kroz Načelo legaliteta krivičnog gonjenja, a koje obavezuje državnog tužioca da preduzme krivično gonjenje kad postoje **osnovi sumnje** da je određeno lice učinilo krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, ako zakonikom nije drukčije određeno) i početka krivičnog postupka (najranije sa naredbom za sprovođenje istrage, dakle osnovanom sumnjom), ali pravi i distinkciju od procesnog momenta procesnog trenutka kada mogu nastupiti ograničenja prava okrivljenog.

Ovim definisanjem je zakonodavac želio odrediti formalni početak krivičnog postupka, imajući u vidu da je isti definisao formalnim aktom državnog tužioca ili suda. U procesnom smislu, upitno je definisanje početka krivičnog postupka, naročito sa aspekta diskutabilnosti razlikovanja početka krivičnog gonjenja i krivičnog postupka. Sa aspekta ograničenja prava okrivljenog, definisanjem pokretanja krivičnog postupka pomjera se granica nastupanja posledice ograničenja određenih prava usljed vođenja krivičnog postupka.

Naime, odredbe člana 19b. kojim se propisuje vremenski/procesni trenutak za koji se vezuje nastupanje posledice ograničenja određenih prava, su supsidijarnog karaktera ostavljajući mogućnost da posljedica ograničenja prava lica protiv koga je pokrenut krivični postupak bude određena drugim zakonom, što je po pravilu i slučaj. Kako drugi zakoni po pravilu vezuju nastupanje određene posljedice za pokretanje krivičnog postupka, tako je sa definisanjem pokretanja postupka u članu 19a., pomjeren vremenski/procesni trenutak za koji se vezuje nastupanje posledice ograničenje određenih prava u dijelu u kojem definicija početka krivičnog postupka razlikuje od definicije početka ograničenja određenih prava usljed vođenja krivičnog postupka iz člana 19b., tj. u slučaju donošenja naredbe o sprovođenju istrage, odnosno potvrđivanja optužbe oštećenog kao tužioca.²

Članom 19b, propisano je da ograničenja određenih prava nastupaju, ako drugim zakonom nije drukčije propisano - potvrđivanjem optužnice (član 19b stav 1 tačka 1), pozivanjem na glavni pretres u skraćenom postupku ili donošenjem rješenja o kažnjavanju bez glavnog pretresa (član 19b stav 1 tačka 2) ili pozivanjem na glavni pretres u postupku za izricanje mjere bezbjednosti obaveznog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, odnosno obaveznog psihijatrijskog liječenja na slobodi (član 19b stav 1 tačka 3).

Takođe, novim članom 19b stav 2 propisana je obaveza suda da po službenoj dužnosti, u roku od tri dana od donošenja odluke, obavijesti organ ili poslodavca kod koga je okrivljeni zaposlen o navedenim okolnostima. Na isti način i u istom roku sud je dužan postupiti i o određivanju pritvora.

2.1.2. Izdavanje obavezujućih naloga od strane državnog tužioca

Izmjenama i dopunama Zakonika došlo je do izmjene člana 44, na način što je precizirano da državni tužilac može izdavati obavezujuće naloge odnosno usmjeravati radnje, osim policije, **vojne policije i organa uprave nadležnog za poslove carina, organa uprave nadležnog za poslove poreza i drugih organa uprave u izviđaju**. Dopunom odredbe člana 44 stav 2 tačka 1 se samo željelo naglasiti ključni organi uprave koji državnom tužiocu najčešće pružaju podršku i pomoć u otkrivanju i dokazivanju krivičnih djela. Ova obaveza državnih organa je jasno bila utvrđena i ranije kroz niz odredbi, kako istog člana u stavu 3, tako i tokom cijelog krivičnog gonjenja/postupka u članovima 89, 253, 271 i 283 Zakonika.

Obaveza svih državnih organa da pruže potrebnu pomoć, naročito ako se radi o otkrivanju krivičnih djela i pronalaženju učinilaca je neupitna i imperativna. U odnosu na državne organe navedene u stavu 2 tačka 1 državni tužilac ima mogućnost ne samo izdavanja obavezujućih naloga u pisanoj formi već i neposrednog rukovođenja radnjama ovih državnih organa.

---

krivičnog postupka, koje je sada u nadležnosti suda, a koji ne vodi evidenciju o naredbama za sprovođenje istrage.

2.1.3. Obavezna odbrana

Izmjenama i dopunama Zakonika izmijenjen je član 69 koji se odnosi na **obaveznu stručnu odbranu**, odnosno obaveznog branioca u krivičnom postupku i ovlašćenja za odlučivanje o postavljanju branioca po službenoj dužnosti (član 69). Tako je u stavu 1 primijenjena nešto drugačija terminologija u odnosu na posebnu kategoriju lica, ali je razlog za obaveznu odbranu suštinski ostao isti, pa se sada govori o licima sa invaliditetom koja su usljed toga nesposobna da se sama uspješno brane, za koje je, uključujući okrivljenog protiv koga se vodi postupak zbog krivičnog djela za koje se može izreći najduža kazna zatvora, sada propisano da ista moraju imati branioca tokom cijelog postupka, počev od prvog saslušanja. Pored postojećih, uvode se tri nova osnova obavezne odbrane (st. 5, 6 i 7):

(5) Osumnjičeni koga policija, odnosno službenici organa državne uprave nadležnog za poslove carina u izviđaju saslušavaju, u skladu sa članom 261 stav 5 ovog zakonika, mora imati branioca.

(6) Osumnjičeni mora imati branioca kad državni tužilac donese rješenje o zadržavanju iz člana 267 ovog zakonika.

(7) Okrivljeni mora imati branioca od početka pregovaranja o uslovima priznanja krivice iz člana 300 stav 2 ovog zakonika, do donošenja odluke suda o žalbi na presudu.

Iako su ova prava već bila zagarantovana, u određenom obimu, kroz posebne obredbe zakonika, ovim se radi lakšeg snalaženja i smanjenja mogućnosti različitog tumačenja zakonika ona sistematizuju i preciziraju, na jednom mjestu. Zbog problema koje je u praksi stvaralo dosadašnje zakonsko rješenje o postavljanju branioca, odredba je izmijenjena na način da sada **okrivljeni nema mogućnost izbora** kad se radi o obaveznoj odbrani, već mu se **branilac postavlja po redosljedu sa spiska Advokatske komore**. Ovim je onemogućena zloupotreba korišćenja prava na branioca, zbog čega je dolazilo do odugovlačenja postupka i dodatnog isplaćivanja naknada branioca po službenoj dužnosti iz sudskog, odnosno državnog budžeta.

2.1.4. Radnje dokazivanja

2.1.4.1. Svjedok

▪ Lica oslobođena od dužnosti svjedočenja (Član 109)

Zakonom je proširen krug lica koja su oslobođena od dužnosti svjedočenja i na lica koja su u hraniteljskom odnosu sa okrivljenim imajući u vidu specifičnost ovog odnosa. Novina je i u tome što se iskazi lica koja su oslobođena od dužnosti svjedočenja sada mogu koristiti kao dokaz, ako su se ta lica odrekla tog prava i odlučila da svjedoče, a kasnije tokom postupka odlučila da ipak neće da svjedoče. Naime, da bi se iskazi lica koja su oslobođena od dužnosti svjedočenja mogli koristiti kao dokaz, bez obzira na njihovu kasniju odluku, u članu 109 stav 3 unijeta je obaveza organa koji vodi postupak da ih, pored upozorenja da ne moraju svjedočiti, upozore i na mogućnost korišćenja njihovih iskaza kao dokaza. Ovakvo rješenje je proisteklo iz potreba dosadašnje prakse, a sve u duhu načela utvrđivanja istine i pravičnosti.

▪ Zaštita svjedoka od zastrašivanja (Član 120)

Zaštita svjedoka koja se sastoji u posebnom načinu učestvovanja i saslušanja svjedoka u krivičnom postupku se sada kao mogućnost propisuje i u odnosu na zaštitu zviždača odnosno lica koja su prijavila korupciju, a koja se saslušavaju kao svjedoci u krivičnom postupku, čime se i ovim propisom jačaju mehanizmi njihove zaštite.

2.1.4.2. Tjelesni pregled i druge radnje (član 154)

Sa ciljem zaštite prava na privatnost i ličnog integriteta lica propisuje se obaveza postojanja naredbe suda i u odnosu na druga lica koja se, pored osumnjičenog i okrivljenog, protive sprovođenju tjelesnog pregleda, uzimanju uzorka krvi i preduzimanju drugih medicinskih radnji koje su po pravilu medicinske nauke neophodne radi analize i utvrđivanja drugih činjenica važnih za krivični postupak. Sa druge strane, uzorci pljuvačke radi sprovođenja DNK analize mogu se uzimati, bez naredbe suda, kad je to potrebno u cilju identifikacije lica ili u cilju poređenja sa drugim biološkim tragovima i drugim DNK profilima i za to nije

potreban pristanak lica niti se ta radnja može smatrati opasnom po zdravlje.³ Procedura uzimanja pljuvačke se ne smatra invazivnom i po svojoj prirodi ne ugrožava prava na privatnost i lični integritet.

2.1.4.3. Mjere tajnog nadzora

Izmjenama i dopunama Zakonika iz 2015. godine («Službenom listu CG», br. 35/2015 od 7.7.2015. godine) izvršene su izmjene i dopune odredaba kojima se uređuju mjere tajnog nadzora u pogledu vrste, krivičnih djela na koje se mogu primijeniti, organa koji ih određuju i lica na koje se primjenjuju, u pogledu dužine trajanja, kao i uređenja prekida i obustave primjene MTN.

▪ Vrste mjera tajnog nadzora i uslovi za njihovu primjenu (Član 157)

Izvršeno je preciziranje postojećih mjera tajnog nadzora a uvedene su i nove:

- presrijetanje, prikupljanje i snimanje računarskih podataka,
- pružanje simuliranih poslovnih usluga ili sklapanje simuliranih pravnih poslova
- osnivanje fiktivnog privrednog društva

Mjera tajnog praćenja; video i audio snimanja lica i predmeta može biti određena prema predmetu krivičnog djela u slučaju kada se ne raspolože saznanjima o identitetu počinioca krivičnog djela (stav 4), čime će se povećati uspješnost otkrivanja počinilaca posebno u predmetima za krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga.

Izmjenama i dopunama je popunjena pravna praznina koja je ostavila nedefinisan prostor u odnosu na odgovornost lica koja izvršavaju određene mjere tajnog nadzora, odnosno njihovog zalaska

3 "... DNK analiza uzorka biološkog materijala okrivljenih, uzeta od strane policije, predstavljaju pravno valjane dokaze na kojima se može zasnivati sudska presuda.

***

Ako je nesporno da su organi policije od okrivljenih uzeli uzorak pljuvačke radi obavljanja DNK analize koji su dostavili Forezničkom centru radi vještačenja, nije od značaja što organ policije o ovoj preduzetoj radnji nije sačinio službenu zabilješku u smislu odredbe člana 257 stav 2 ZKP". Rješenje Vrhovnog suda Crne Gore, Kž. II br. 44/16 od 23.11.2016. godine, BILTEN 2/2016, <https://sudovi.me/podaci/vrhs/dokumenta/5742.pdf>

u kriminalnu zonu. U cilju pružanja zaštite i garancije nekažnjavanja za lica koja izvršavaju mjere simulirane kupovine predmeta ili lica i simuliranog davanja i primanja mita, pružanje simuliranih poslovnih usluga ili sklapanje simuliranih pravnih poslova, snimanje razgovora uz prethodno informisanje i saglasnost jednog od učesnika razgovora ili su angažovani kao prikriveni isljednici ili saradnici, propisano je da se protiv njih **neće preduzeti krivično gonjenje za radnje koje predstavljaju pomaganje u vršenju krivičnog djela**, ako su te radnje izvršene u cilju obezbjeđivanja podataka i dokaza za uspješno vođenje krivičnog postupka.

Sa ciljem lakšeg lociranja lica za kojim je raspisana međunarodna potjernica uvedena je mogućnost određivanja pojedinih mjera iz st. 1 i 2 člana 157 zakonika i prema licima za kojima je raspisana međunarodna potjernica ili prema licima za koje postoji osnov sumnje da su u direktnom kontaktu sa licem za kojim je raspisana međunarodna potjernica (stav 7). Za određivanje mjera tajnog nadzora prema licima za koje se sumnja da su u direktnom kontaktu sa licem za kojim je raspisana međunarodna potjernica, nije jasno definisano koji stepen sumnje treba da postoji jer je zakonodavac iskoristio izraz „osnov“. Primjenjujući analogiju sa stavom 3 člana 157, kojim se propisuje mogućnost primjene mjere tajni nadzor i snimanje telefonskih razgovora i drugih komunikacija na daljinu prema licu za koje postoje osnovi sumnje da izvršiocu ili od izvršioca krivičnih djela iz člana 158 ovog zakonika prenosi poruke u vezi sa krivičnim djelom, odnosno da se izvršilac služi njihovim priključcima na telefon ili drugim sredstvima za elektronsku komunikaciju, stepen sumnje koji je potreban su „osnovi“ sumnje.

Mjere tajnog nadzora shodno stavu 7 član 157 mogu se primijeniti prema svim licima za kojima je raspisana međunarodna potjernica, bez obzira da li se protiv tih lica vodi krivični postupak ili se potražuje radi izvršenja kazne zatvora. Međutim, shodno članu 158, mjere tajnog nadzora koje se određuju prema licu za kojim je raspisana međunarodna potjernica može se odrediti samo ako se vodi postupak za neko krivično djelo propisano u članu 158, odnosno da je lice osuđeno za neko od navedenih krivičnih djela.

Imajući u vidu gore navedeno, uvođenjem mogućnosti primjene mjera tajnog nadzora prema licima za kojima je raspisana međunarodna potjernica ili prema licima za koje postoji osnov sumnje da su u direktnom kontaktu sa licem za kojim je raspisana međunarodna potjernica, otvara

se dilema primjene odredbe iz stava 10 član 159, odnosno postupanja sa dokazima koji se imaju tretirati kao „*slučajan nalaz*“. Naime, odredbe člana 158 (katalog krivičnih djela za koja se može narediti mjera tajnog nadzora), člana 159 (Nadležnost i trajanje mjera tajnog nadzora) i člana 169 (izvršenje mjera tajnog nadzora) su opšte odredbe koje se odnose na sve mjere tajnog nadzora iz člana 157, jer zakonodavac nije unio posebne odredbe u dijelu nadležnosti za određivanje, trajanja i izvršenja mjera tajnog nadzora koje su određene po osnovu raspisane međunarodne potjernice. Samim jezičkim tumačenjem bi mogli zaključiti da se „*slučajni nalaz*“ može koristiti na isti način kao i kod mjera tajnog nadzora određenih sa ciljem prikupljanja dokaza iz stava 1 i 2 člana 157. Sa druge strane, primjenom ciljnog tumačenja, odnosno svrhe određivanja mjera tajnog nadzora po osnovu raspisane međunarodne potjernice, može se prikloniti stavu da se „*slučajni nalaz*“ **ne može koristiti koristiti kao dokaz** u skladu sa stavom 10 člana 159. U tom slučaju, podaci i obavještenja prikupljena mjerama tajnog nadzora određenih po osnovu raspisane međunarodne potjernice bi mogli biti dostavljeni nadležnom državnom tužiocu, a koji se mogu koristiti kao indicije u otkrivanju konkretnog krivičnog djela.⁴

▪ **Krivična djela za koja mogu biti naredene mjere tajnog nadzora (Član 158)**

Katalog krivičnih djela za koje je moguće odrediti mjere tajnog nadzora, u članu 158 je proširen za krivično djelo iz čl. 262 KZCG pravljenje, nabavljanje i davanje drugom sredstava i materijala za falsifikovanje, čime je izvršeno usklađivanje sa posljednjim izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore odnosno do usaglašavanja ZKP-a sa Direktivom Evropskog parlamenta i Savjeta 2014/62/EU o krivičnopravnoj zaštiti eura i drugih valuta od falsifikovanja.

▪ **Nadležnost za određivanje i trajanje mjera tajnog nadzora (Član 159)**

Izvršene su određene izmjene u odnosu na ***nadležnost za određivanje i trajanje mjera tajnog nadzora (član 159)***. Tako je sada državnom tužiocu dato ovlašćenje da može (osim na obrazloženi predlog policije) i sam po službenoj dužnosti pisanom naredbom da odredi mjere iz člana 157 stav 2.

⁴ Kada govorimo o odredbama kojima se regulišu mjere tajnog nadzora, zakonodavac mora imati na umu, naročito sa aspekta izuzetnosti primjene istih, da odredbe moraju biti jasne i predvidive. Ovo posebno imajući u vidu praksu evropskog suda za ljudska prava. Više o tome u odluci ESLJP *Dragojević protiv Hrvatske* (Presuda, od 15. januara 2015. godine, zahtjev br. 68955/11)

Imajući u vidu da je dosadašnja **dužina trajanja mjera tajnog nadzora** značajno otežavala prikupljanje dokaza i podataka o krivičnom djelu i učiniocu, te da su postojale preporuke eksperata u ovom pravcu, u odnosu na mjere tajnog nadzora koje su propisane članom 157 stav 1 i stav 2 tač. 3, 4, 5 i 6 izvršena je izmjena na način da one sada **mogu trajati do 4 mjeseca**, a iz opravdanih razloga se mogu produžavati prema istom licu i za isto krivično djelo **najduže do 18 mjeseci od donošenja prve naredbe za njihovo određivanje**. Do ove izmjene ove mjere su se mogle produžiti najviše 3 mjeseca.

Izvršenje mjere tajnog nadzora se prekida kada prestanu razlozi za primjenu, dok se sa druge strane takve prekinute mjere mogu iz opravdanih razloga nastaviti prema istom licu i za isto krivično djelo. Ono što je jasno propisano ovim stavom jeste da se, *nakon protoka rokova za trajanje mjera, ne može nastaviti izvršenje niti se može odrediti nova mjera* prema istom licu i za isto krivično djelo i da se **u maksimalno trajanje mjere računa vrijeme prekida izvršenja mjere**. Što se tiče mjera - simulirana kupovina predmeta ili lica i simulirano davanje i primanje mita i pružanje simuliranih poslovnih usluga ili sklapanje simuliranih pravnih poslova, propisano je da se predlog za njihovo preduzimanje *može odnositi samo na jedan simulirani akt*, a da svaki naredni predlog mora sadržati razloge koji opravdavaju ponovno preduzimanje ovih mjera (stav 5).

U cilju ispunjenja svrhe određivanja mjera tajnog nadzora, propisana je mogućnost da se *u toku izvršenja jedna mjera može zamijeniti drugom mjerom*, u čiji maksimalni se rok trajanja računa i vrijeme trajanja prethodno određene mjere.

Određivanje mjera tajnog nadzora iz člana 157 st. 1 i 2 zakonika prema istom licu i za isto krivično djelo ne utiče na određivanje mjere tajnog nadzora prema licu za kojim je raspisana međunarodna potjernica ili prema trećem licu za koje postoji osnov sumnje da je u direktnom kontaktu sa licem za kojim je raspisana međunarodna potjernica (stav 7). Ovo podrazumijeva da je moguće odrediti dvije različite mjere tajnog nadzora po ova dva osnova, prema istom licu, sa različitim početkom roka izvršenja i trajanja mjere, a u zavisnosti od dalje opravdanosti svake pojedinačne mjere tajnog nadzora.

Imajući u vidu savremenu IT tehnologiju i u cilju što efikasnije primjene mjere tajni nadzor i tehničko snimanje telefonskih razgovora

i drugih komunikacija na daljinu, izvršena je dopuna stava 6 (novi stav 8 član 159).

▪ **Izvršenje mjera tajnog nadzora (Član 160)**

Radi veće zaštite angažovanog isljednika i saradnika izvršene su određene izmjene i dopune odredbe koja se odnosi na izvršenje mjera tajnog nadzora. Naime, propisano je da je za određivanje prikrivenog isljednika nadležan starješina organa koji je nadležan za izvršenje mjera tajnog nadzora ili lice koje on ovlasti (član 160 stav 2). Takođe, preciziran je stav 4 u odnosu na postupak i nadležnost za izdavanje, izradu, upotrebu, čuvanje i uništavanje isprava koje ta lica koriste.

▪ **Odluka Ustavnog suda Crne Gore - objavljena u "Službenom listu CG", br. 28/2018 od 27.4.2018. godine.**

Odlukom Ustavnog suda ukinuta je odredba člana 159. stav 1. Zakonika o krivičnom postupku («Službeni list Crne Gore», br. 57/09., 49/10. i 35/15.), u dijelu koji glasi: *«mjere iz člana 157. stav 2. ovog Zakonika, na obrazloženi predlog ovlašćenog policijskog službenika ili po službenoj dužnosti, pisanom naredbom određuje državni tužilac»*, i prestaje da važi danom objavljivanja ove odluke.

Po nalaženju Ustavnog suda, „ pitanje organa koji je ovlašćen za odobravanje odstupanja od tajnosti nepovredivosti telefonskog razgovora uredio na način koji nije u saglasnosti s odredbom člana 42. stav 2. Ustava. Naime, iz navedene odredbe člana 42. stav 2. Ustava proizilazi da je sud jedini organ koji može dozvoliti odstupanja od nepovredivosti tajnosti pisama, telefonskih razgovora i drugih sredstava opštenja, a ne Državno tužilaštvo, niti bilo koji drugi državni organ, odnosno da je pitanje organa koji je ovlašćen za odobravanje primjene ove mjere *materia construtions* i da ne može biti predmet zakonskog uređivanja (*materia legis*). Nasuprot tome, zakonodavac je ovlašćenje organa (suda) za odobravanje primjene ove mjere, koje je *expressis verbis* utvrđeno odredbom člana 42. stav 2. Ustava prenio na državnog tužioca, odnosno uredio na način koji nije u saglasnosti s Ustavom.“⁵

Ne ulazeći na ovom mjestu, u ispravnost stavova ustavnog suda, nužno je ukazati da odluka Ustavnog suda ima za posledicu isključivu nadležnost suda za naređivanje mjera tajnog nadzora, ali isključivo mjera

5 Odluka Ustavnog suda Crne Gore - objavljena u "Službenom listu CG", br. 28/2018 od 27.4.2018. godine, stav 6.4.2.2.

tajnog nadzora iz stava 1 tačke 1, 2, 3, 4 člana 157. Dok je stupanjem na snagu ove odluke Ustavnog suda prestala mogućnost primjene mjera tajnog nadzora iz stava 2 tačke od 1 do 6 člana 157 Zakonika. Odnosno, brisanjem navedene odredbe ostalo je neregulisano ko je nadležan za određivanje mjera tajnog nadzora iz stava 2 člana 157. Shodno navedenom, sve mjere tajnog nadzora iz stava 2 član 157 određene posle 27.04.2018. godine su suprotne zakonu i dokazi prikupljeni se ne mogu koristiti u postupku.

Imajući u vidu gore navedeno, u Zakoniku o krivičnom postupku postoje i primjenjive su samo mjere tajnog nadzora iz stava 1 član 157.⁶

2.1.5. Mjere procesne prinude

2.1.5.1. Pritvor

Izmjenama i dopunama Zakonika iz 2015. godine izvršene su izmjene u odnosu na mjeru procesne prinude, pritvora i to izmjenama u dijelu osnova za određivanje pritvora, načinu određivanja i ukidanja pritvora i obaveze obavještanja o lišenju slobode (članovi 175, 176, 178 i 180 ZKP-a).

▪ Razlozi za određivanje pritvora (Član 175)

Imajući u vidu odluku Ustavnog suda Crne Gore broj 2/2015⁷, izvršena je izmjena razloga za određivanje pritvora u članu 175 stav 1 tačka 4. Pritvor se sada može odrediti ako je to a) neophodno za nesmetano vođenje postupka (kod ovog osnova je naglašena neophodnost određivanja pritvora radi *nesmetanog vođenja krivičnog postupka*, iako je iz naslova glave VIII Zakonika kao i u zajedničkim odredbama u članu 163 stav 1

⁶ Nužno je ukazati zakonodavcu da je neophodno u što kraćem roku usvojiti izmjene i dopune ZKP-a sa ciljem stvaranja zakonskih/procesnih mogućnosti primjene mjera tajnog nadzora iz stava 2 člana 157.

⁷ Odluka je objavljena u "Službenom listu CG", br. 2/2015 od 16.1.2015. godine. *Zbog razloga kontradiktornosti, nepreciznosti i nepredvidljivosti u pogledu posljedica i rizika od arbitrarosti, Ustavni sud je našao da osporeni dio odredbe člana 175. stav 1. tačka 4. Zakonika, nije u saglasnosti s odredbom člana 30. stav 1. Ustava, iz koje proizilazi da sud licu može odrediti pritvor samo ako postoji osnovana sumnja da je izvršilo krivično djelo i ako je ta mjera neophodna radi vođenja krivičnog postupka, čime se iscrpljuje neposredno dejstvo tog krivično-procesnog instituta. Iz navedenog, po nalaženju Ustavnog suda, proizilazi, da osporeni pritvorski osnov ima karakter preventivne mjere, koja ne sadrži realnu opasnost po javni red i mir, odnosno da je osporeni dio odredbe člana 175. stav 1. tačka 4. Zakonika neprecizan, nepredvidljiv u pogledu posljedica pa, stoga, ne zadovoljava kriterijum zakonitosti kako to traži Evropski sud. (stav 9.1 Odluke)*

propisana svrha mjera procesne prinude i člana 174 st. 1, obezbjeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka) i ako je u pitanju b) krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža kazna i c) koje je posebno teško zbog načina izvršenja ili posledica. Iako je odredba člana 175 stav 1 tačka 4 izmijenjena u skladu sa odlukom Ustavnog suda, priroda ovog pritvorskog osnova ukazuje na potrebu detaljnog, konkretnog i jasnog obrazloženja prilikom donošenja svakog pojedinačnog rješenja o određivanju pritvora, a kako bi se izbjegla zamka arbitrarnosti u pogledu uslova nesmetanog vođenja krivičnog postupka i posebno teškog načina izvršenja i posledica krivičnog djela⁸. Ovako koncipirana odredba zahtijeva uspostavljanja jasnih pravnih stavova i izraženu kreativnost sudova u stvaranju prava.

▪ **Određivanje pritvora, sadržaj rješenja o pritvoru i pravo žalbe na rješenje (Član 176)**

Izmjenama člana 176, uvedena je mogućnost da nadležni sud može donijeti rješenje o određivanju pritvora i bez prethodnog saslušanja okrivljenog, ukoliko se okrivljeni krije ili ako izbjegava da dođe na glavni pretres, a uredno je pozvan (stav 3). U ovom slučaju, sud je dužan da u roku od 48 časova od časa lišenja slobode sasluša okrivljenog o razlozima za određivanje pritvora i da nakon toga odluči da li će odluku o određivanju pritvora ostaviti na snazi ili ukinuti pritvor (stav 4).

Zbog otklanjanja mogućnosti ugrožavanja postupka i praktičnih problema na koje je u dosadašnjoj primjeni nailazio državni tužilac prilikom predlaganja više osnova za određivanje pritvora, uvedena je mogućnost da državni tužilac, pored pritvorenog lica i njegovog branioca, ima pravo izjavljivanja žalbe (stav 7). U odnosu na odredbe koje se tiču odlučivanja vijeća o žalbi protiv rješenja o određivanju pritvora, propisano je da vijeće može odbiti žalbu kao neosnovanu ili preinačiti pobijano rješenje, ako je podnijeta protiv rješenja o određivanju pritvora (stav 8), a kada odlučuje o žalbi državnog tužioca protiv rješenja kojim mu je odbijen predlog za određivanje pritvora, vijeće ima mogućnost da žalbu odbije kao neosnovanu ili preinači rješenje i odredi pritvor

⁸ Primjera radi, kako zakonodavac nije konkretizovao šta podrazumijeva težak način izvršenja i posljedica krivičnog djela postavlja se ključno pitanje, šta se u konkretnom slučaju pod ovim kategorijama podrazumijeva. Sud će u svakom konkretnom slučaju cijeniti okolnosti pod kojim je krivično djelo izvršeno i posledice koje su nastupile. Međutim, imajući u vidu *da način izvršenja i posljedica čine elemente bića krivičnog djela*, onda će se teško prepoznati i obrazložiti neke okolnosti koje bi se mogle podvesti pod ovaj uslov, a da ne čine elemente bića krivičnog djela. Ukoliko sud ne prepozna i dovoljno ne obrazloži posebno težak način izvršenja i nastupjelu posledicu kao okolnosti koje prelaze mjeru koja je potrebna za postojanje predmetnog krivičnog djela, u konkretnom slučaju neće biti ispunjen drugi objektivni uslov da bi pritvor bio određen. Sud ne smije povrijediti *princip zabrane dvostrukog vrednovanja*.

(stav 10), gdje je u oba slučaja dužno da odluku donese u roku od 48 časova. Na odluku po žalbi državnog tužioca kojom se određuje pritvor, državni tužilac, pritvoreno lice i njegov branilac mogu izjaviti žalbu koja ne zadržava izvršenje rješenja.

▪ **Ukidanje pritvora (Član 178)**

Izvršena je i izmjena odredbe koja se tiče ukidanja pritvora (član 178 stav 1), na način da sada predlog državnog tužioca za ukidanje pritvora povlači obavezno ukidanje pritvora, a o predlogu okrivljenog i njegovog branioca za ukidanje pritvora odlučuje sudija za istragu. Ova izmjena svoje opravdanje nalazi u tome da sudija za istragu po službenoj dužnosti ne određuje pritvor, već samo na predlog državnog tužioca, te da odsustvo predloga za produženje pritvora uzrokuje prestanak pritvora istekom roka određenog prethodnim rješenjem.

▪ **Obaveza obavještanja o lišenju slobode (Član 180)**

Smatrajući da je rok od 24 časa postavljen preširoko kao rok da bi se porodica lica lišenog slobode ili lice sa kojim ono živi u vanbračnoj zajednici obavijestilo o lišenju slobode, zakonodavac je brisao ovaj rok i obavezao policiju, državnog tužioca, odnosno sud, da o lišenju slobode *odmah* obavijeste porodicu lica lišenog slobode ili lice sa kojim ono živi u vanbračnoj zajednici, osim ako se lice lišeno slobode tome izričito protivi, čime se navedenim organima sada ne ostavlja mogućnost da, kako je to ranije bilo propisano, to učine najkasnije u roku od 24 časa od časa lišenja slobode.

2.1.6. Dostavljanje pismena i razmatranje spisa

2.1.6.1. Uvid i razgledanje spisa predmeta

Izmjenama i dopunama ZKP-a je na detaljan način uređeno pravo uvida u spise predmeta odnosno ograničenja koja se tiču tog prava.

▪ **Uvid u spise predmeta (član 203)**

Sada se preciznije definiše da pravo uvida u spise predmeta podrazumijeva pravo razgledanja, prepisivanja, preslikavanja i snimanja

dokaza koji služe za utvrđivanje činjenica u postupku, te na koji način se postupa sa predmetima u kojima je postupanje tajno ili u kojima su određeni podaci tajni ili je isključena javnost, pa to pravo imaju samo samo lica koja mogu učestvovati u tom postupku skladu sa ZKP-om i zakonom kojim se uređuje tajnost podataka. Kao što je to i sada slučaj, organ pred kojim se vodi postupak dozvoljava uvid u spise predmeta, odnosno organ pred kojim je postupak završen ako zakonikom nije drukčije određeno.

Radi preciziranja odredbi kojim se reguliše uvid u spise predmeta i njihovo sistematizovanje na jednom mjestu, uvedeni su novi članovi kojima se preciziraju norme koje se odnose na pravo stranaka na uvid u spise predmeta, odnosno koja lica imaju pravo uvida u spise predmeta, a određen je i trenutak od kada to pravo stižu (član 203a) i izuzeci kada se može uskratiti pravo okrivljenog i njegovog branioca na uvid u spise predmeta (član 203b).

▪ **Pravo na uvid u spise predmeta (Član 203a)**

Oštećeni i njegov punomoćnik imaju pravo na uvid u spise predmeta. Ako bi uvid u spise predmeta prije saslušanja uticao na iskaz oštećenog, pravo na uvid oštećeni i njegov punomoćnik stižu nakon što oštećeni bude saslušan.

Oštećeni kao tužilac ima pravo na uvid u spise predmeta nakon prijema obavještenja iz člana 59 stav 1 ovog zakonika.

Osumnjičeni, odnosno okrivljeni i branilac imaju pravo na uvid u spise predmeta: 1) nakon saslušanja osumnjičenog, odnosno okrivljenog; 2) nakon podnošenja privatne tužbe.

▪ **Ograničenje prava na uvid u spise predmeta (Član 203b)**

Članom 203b, prije svega, određeni su razlozi zbog kojih se može uskratiti pravo na uvid u spise predmeta, a to su opasnost da će se uvidom u dio ili cijele spise predmeta ugroziti svrha istrage, nacionalna bezbjednost i zaštita svjedoka (stav 1). Uslov ograničenja prava uvida u spise predmeta je da se time neće u daljem postupku ugroziti pravo na odbranu, što obavezuje državnog tužioca koji donosi rješenje da navodi razloge ograničenja ali i nepostojanja opasnosti ugrožavanja prava na odbranu u daljem toku postupka. Državni tužilac nema obavezu obrazlaganja razloga ograničenja prava na uvid u spise predmeta. Na

rješenje državnog tužioca lica iz člana 203a stav 1 mogu podnijeti prigovor u roku od tri dana. Nakon prijema prigovora državni tužilac će odmah, isto uz navođenje razloga o uskraćivanju uvida u dio ili cijele spise predmeta, dostaviti prigovor sudiji za istragu koji je dužan da o njemu odluči u roku od tri dana. Odluka sudije za istragu kojom se odbija prigovor dostavlja se njegovom podnosiocu bez obrazloženja, a državnom tužilaštvu sa obrazloženjem.

Nakon potvrđivanja optužnice okrivljeni i branilac imaju pravo na uvid u spise predmeta u cjelini (stav 4).

2.2. Tok krivičnog postupka

2.2.1. Dostavljanje podataka o elektronskom komunikacijskom saobraćaju

Odluka Ustavnog suda Crne Gore broj 47/2014⁹ kojom se oglašava neustavnom odredba člana 257 Zakonika, koja se odnosila na provjeru identičnosti telekomunikacijskih adresa koje su u određenom vremenu uspostavile vezu, uticala je da se izmjenama i dopunama uvede poseban član kojim se reguliše dostavljanje podataka o elektronskom komunikacijskom saobraćaju. Ovim odredbama se vrši usaglašavanje sa stavom Ustavnog suda o uslovima i obimu primjene ove mjere ali i dopunski reguliše način određivanja i izvršenja iste.

Primjenu mjere kojim se dobijaju podaci o elektronskom komunikacijskom saobraćaju moguće je primijeniti samo u odnosu na vlasnika i korisnika telekomunikacijskog sredstva, ako postoje osnovi sumnje da je izvršio, vrši ili se priprema za vršenje krivičnih djela za koja se goni po službenoj dužnosti, a njome policija, može: od operatera komunikacijskih usluga zatražiti a) *provjeru istovjetnosti, trajanja i učestalosti komunikacije sa određenim elektronskim komunikacijskim adresama, utvrđivati mjesta na kojima se nalaze lica koja uspostavljaju elektronsku komunikaciju, kao i identifikacijske oznake uređaja i b) tehničkim uređajem (tzv. IMSI-Catcher) izvršiti identifikaciju IMSI i IMEI broja i lociranje telefona i drugih sredstava za elektronsku komunikaciju*

(član 257a stav 1). Takođe, st. 2 i 3 policiji se daje mogućnost da navedene provjere, identifikacije i lociranja izvrši i za lica koja su povezana sa vlasnikom ili korisnikom telekomunikacijskog sredstva.

Obzirom na prirodu i svrhu ove mjere, propisano je da policija prethodno navedene radnje može izvršiti **samo na osnovu naredbe koju sudija za istragu** donosi u roku od četiri sata, na predlog državnog tužioca. Kao i kod drugih posebnih mjera, predviđena je izuzetna mogućnost da policija, ako se pisana naredba ne može izdati na vrijeme, a postoji opasnost od odlaganja, može započeti izvršenje ove mjere iz st. 1, 2 i 3 i na osnovu *usmene naredbe sudije za istragu*, s tim da se pisana naredba mora pribaviti u roku od 24 sata od izdavanja usmene naredbe (stav 6).

U cilju obezbjeđenja i zaštite podataka, u slučaju da državni tužilac odluči da ne pokrene krivični postupak, odnosno da se pronađe lice za kojim se traga ili državni tužilac donese naredbu o sprovođenju istrage protiv osumnjičenog, ali prikupljeni materijal ili dio materijala nije potreban za vođenje krivičnog postupka, propisano je da se *prikupljeni materijal u zatvorenom omotu dostavi sudiji za istragu, koji će narediti da se materijal uništi u prisustvu državnog tužioca*, o čemu mora sačiniti zapisnik (st. 8 i 9). Propisano je da se podaci koji su pribavljeni suprotno navedenim odredbama ne mogu koristiti kao dokaz u krivičnom postupku (stav 10).

Iako ova radnja po svojoj prirodi ali i načinu određivanja i izvršenja (kao i mjera iz člana 257b) može biti izjednačena sa mjerama tajnog nadzora, ista nije svoje mjesto našla u glavi kojom se propisuju radnje dokazivanja. *Propisivanje ove radnje u dijelu kojim se reguliše tok postupka, izviđaj, a ne u opštem dijelu Zakonika kao radnji dokazivanja, postavlja se pitanje da li je ovu radnju moguće narediti osim u fazi izviđaja*. Čini se da se samo radi o nomotehničkom propustu nakon usklađivanja odredbi Zakonika sa odlukom Ustavnog suda i da je bilo neophodno, nakon što su sve uvedene novine uticale da ima drugi karakter (misli se na organ koji predlaže i naređuje ovu radnju, policija sada samo izvršava naredbu suda) da se ova radnja prebaci u glavu Zakonika kojom se propisuju radnje dokazivanja.

2.2.2. Pribavljanje podataka o bankovnim računima i bankarskim transakcijama (257b)

Vođen potrebom unapređenja Zakonika i mogućnosti organa gonjenja savremenih oblika kriminaliteta ali primjenjujući osnovne standarda zaštite ljudskih i procesnih prava kod primjene mjera i radnji kojim se značajno zadire u osnovna ljudska prava i slobode garantovana Ustavom Crne Gore, zakonodavac propisuje i pribavljanje podataka o bankovnim računima i bankarskim transakcijama

Novim članom 257b se, sa istim ciljem kao u članu 257a, na predlog državnog tužioca sudija za istragu može, ako postoje osnovi sumnje da je određeno lice izvršilo, vrši ili se priprema za vršenje krivičnih djela za koja se goni po službenoj dužnosti obavezati banku da dostavi podatke o bankovnim računima i bankarskim transakcijama tog lica, a radi otkrivanja učinioca i prikupljanja dokaza ili radi lociranja, identifikacije lica i traganja za licem koje se nalazi u bjekstvu ili lica za kojim je raspisana međunarodna potjernica (stav 1). Nadalje, u slučaju neizvršenja rješenja sudije propisane su i kazne za banku i odgovorno lice u banci, a uređeno je pravo žalbe na rješenja sudije za istragu (st. 4, 5 i 6).

Na istovjetan način propisana je ova radnja i Zakonom o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću u svrhu provođenja finansijske istrage.

2.2.3. Prikupljanje obavještenja od građana (259)

Izmjenama odredba člana 259 otklonjena je mogućnost prinudnog dovođenja građanina nakon što se već jednom odazvao na poziv policije i dao izjavu u svojstvu građanina (stav 6), na način što je propisano da se građanin može ponovo pozvati, uz saglasnost državnog tužioca, radi prikupljanja obavještenja o istom krivičnom djelu.

2.2.4. Lišenje slobode od strane policije

Pored preciziranja normi (iz naziva člana se briše riječ i zadržavanje), produžen je rok u kojem je policija dužna da lice lišeno slobode pusti na slobodu u slučaju da ga u tom roku ne sprovede državnom tužiocu i *to sa 12 na 24 časa*. Naime, ove izmjene imaju svoje opravdanje u praksi koja je pokazala da se i policija i državni tužilac susrijeću sa velikim poteškoćama da u roku od 12 odnosno 48 časova preduzmu neophodne mjere, a naročito je to bilo izraženo kod krivičnih djela organizovanog kriminala i korupcije, imajući u vidu obim i složenost ovih predmeta, kao i veliki broj osumnjičenih lica. Ovom izmjenom, tj. produženjem navedenih rokova osigurava se uspješnost spovođenja radnji nadležnih organa, a samim tim efikasnost i uspješnost cijelog krivičnog postupka. Nužno je napomenuti obavezu policije da o lišenju slobode *odmah* obavještavaju državnog tužioca i *bez odlaganja* sprovedu državnom tužiocu. Dakle, sada produženi rok predstavlja ograničenje lišenja slobode, nakon čijeg isteka je policija dužna lice *odmah* pustiti na slobodu, a ne rok u kojem mora sprovesti lice državnom tužiocu.

U vezi sa lišenjem slobode, članom 268 precizno se definiše da lice lišeno slobode, kad je dovedeno državnom tužiocu, ima pravo na zdravstveni pregled od strane doktora medicine kad to zatraži. Ovom izmjenom ispunjena je jedna od CPT preporuka.

2.2.5. Zadržavanje od strane državnog tužioca (267)

Sa istih razloga produženja vremena lišenja slobode od strane policije, produženo je i vrijeme zadržavanja osumnjičenog lišenog slobode od strane državnog tužioca *sa 48 na 72 sata*. Sa produženjem vremena zadržavanja zakonodavac je produžio rok za izjavljivanje žalbe od strane osumnjičenog i njegovog branioca protiv rješenja o zadržavanju u roku od osam časova od časa prijema rješenja.

2.2.6. Odbacivanje krivične prijave i pritužba na rješenje o odbacivanju krivične prijave (Član 271 i 271a)

Sa ciljem transparentnog postupanja po podnijetoj krivičnoj prijavi odnosno prava građanina da bude informisan o ishodu krivičnog gonjenja koji se vodi protiv njega, uvedena je obaveza državnog tužioca da i lice protiv koga je podnijeta krivična prijava obavijesti o odbacivanju krivične prijave, a na zahtjev tog lica. Ovo podrazumijeva da kada je podnijeta krivična prijava i dođe do odbačaja iste bez upoznavanja lica protiv kog je podnijeta, u slučaju očigledno neosnovane krivične prijave, o odbačaju se ne obavještava lice protiv koga je podnijeta krivična prijava.

Takođe, obzirom da na uvođenjem prava na podnošenje pritužbe na rješenje o odbačaju krivične prijave, iz novog člana 271a, propisana je obaveza državnog tužioca da oštećenog pouči i o pravu na podnošenje pritužbe na rješenje o odbacivanju krivične prijave.

▪ Pritužba na rješenje o odbacivanju krivične prijave (član 271a)

Jedna od specifičnih dopuna Zakonika jeste i propisivanje prava oštećenog odnosno podnosioca krivične prijave, u slučajevima kada nema oštećenog ili je nepoznat, na podnošenje pritužbe na rješenje o odbacivanju krivične prijave. U odnosu na oštećenog zakonodavac, dakle, ostavlja dodatnu mogućnost preispitivanja odluke državnog tužioca, prije nego li iskoristi mogućnost da preuzme krivično gonjenje u svojstvu supsidijarnog tužioca. Sa druge strane, po prvi put, podnosilac prijave koji nije oštećen krivičnim djelom, a u slučaju da nema oštećenog ili je nepoznat, ima mogućnost da pred instanciono višim sudom provjeri rješenje o odbačaju krivične prijave.

Ovo pravo mogu ostvariti podnošenjem pritužbe neposredno višem državnom tužilaštvu u cilju preispitivanja rješenja o odbacivanju krivične prijave i to u roku od osam dana od dana prijema obavještenja iz člana 271 stav 2 (stav 1). Takođe, propisuje se obaveza da neposredno više državno tužilaštvo o svom postupanju po pritužbi obavijestiti oštećenog odnosno podnosioca krivične prijave.

Treba napomenuti da državni tužilac ne dostavlja obrazloženo rješenje o odbačaju krivične prijave već samo *obavještava podnosioca krivične prijave o odbačaju*, što umnogome otežava pobijanje rješenja odnosno

konkretizovanje osnova i razloga za podnošenje pritužbe.

Za razliku od podnosioca krivične prijave, shodno članu 59 državni tužilac će obavijestiti oštećenog o odbačaju krivične prijave, ali i uputiti ga da može sam preduzeti gonjenje i *dostaviti mu rješenje o odbacivanju krivične prijave*. Prema stavu 3 člana 59, oštećeni može odlučiti da li će podnositi pritužbu ili odmah preuzeti krivično gonjenje. U zavisnosti da li podnosi pritužbu ili se ne mijenja procesni trenutak računanja roka od 30 dana za preuzimanje krivičnog gonjenja, koje u slučaju podnošenja pritužbe počinje od dana prijema obavještenja neposredno višeg državnog tužilaštva o postupanju po pritužbi.

2.2.7. Kontrola optužnice (člana 293)

Izmjenama i dopunama Zakonika izvršena je izmjena i dopuna odredbi koje se odnose na kontrolu optužnice. Promijenjena je funkcionalna nadležnost za kontrolu i potvrđivanje optužnice, pa sada kontrolu optužnice za krivična djela koja u prvom stepenu sudi sudija pojedinac vrši predsjednik vijeća iz člana 24 stav 7 zakonika, a za krivična djela koja sudi vijeće, kontrolu i potvrđivanje vrši vijeće iz člana 24 stav 7 zakonika.

Sa ciljem sveobuhvatnijeg ispitivanja i ocjene zakonitosti i opravdanosti optužnice po prijemu optužnice ali potpunije implementacije prava na odbranu propisuje se održavanje ročišta za kontrolu optužnice. Predsjednik vijeća iz člana 24 stav 7 u roku od 15 dana zakazuje ročište, na koju se pozivaju *tužilac, okrivljeni i branilac*. Tužilac iznosi dokaze na kojima se optužnica zasniva, a okrivljeni i branilac mogu da ukažu na propuste u istrazi ili na nezakonite dokaze ili da nema dovoljno dokaza za osnovanu sumnju da je okrivljeni izvršio krivično djelo koje je predmet optužbe, kao i da ukažu na dokaze koji idu u korist okrivljenom. Kontrola optužnice na ročištu svakako doprinosi jačanju položaja okrivljenog ali i bolje sagledavanje dokazne građe sa aspekta zakonitosti i opravdanosti optužnice. No ukoliko se sagledaju odredbe člana 203a kojim se propisuje mogućnost ograničenja prava na uvid u spise predmeta okrivljenom i braniocu, prije stupanja optužnice na pravnu snagu, dakle i prije ročišta za kontrolu optužnice, okrivljeni i branilac se mogu dovesti u neravnopravan položaj, *sa aspekta dovoljnog vremena za pripremu*

odbrane. Naime, u slučaju ograničenja prava na uvid u spise predmeta izvjesna je situacija da se na ročištu za kontrolu optužnice, okrivljeni i branilac po prvi put srijeću sa dokazima što im ne omogućava da ukažu na propuste u istrazi ili na nezakonite dokaze, naročito kada se radi o složenijim predmetima sa velikim brojem predloženih dokaza. Imajući u vidu navedeno, a vodeći računa o odredbama zakona, sud je u obavezi da u najvećoj mogućoj mjeri obezbijedi primjenu načela pravičnosti¹⁰, na samom ročištu za kontrolu optužnice.

Kako bi se izbjeglo odugovlačenje kontrole optužnice od strane okrivljenog, ročište će se održati i onda kada se poziv za njegovo održavanje nije mogao uručiti okrivljenom na njegovu do tada poznatu adresu.

2.2.8. Sporazum o priznanju krivice

Sporazum o priznanju krivice se prvi put uvodi u crnogorsko procesno zakonodavstvo izmjenama i dopunama 2009. godine, sa početkom primjene 2010. godine. U periodu do donošenja izmjena i dopuna iz 2015. godine, ovaj institut skoro pa da nije bio u primjeni od strane državnog tužilaštva. Očigledno je bio neophodan period navikavanja na novi institut. Sa druge strane, zakonodavac je našao za shodno da i pored nezatne primjene sporazuma o priznanju krivice u praksi izvrši izmjene odredaba koje se odnose na sporazum o priznanju krivice. Naime, osim terminološkog usklađivanja, proširen je krug krivičnih djela za koje se može predložiti tj. zaključiti sporazum o priznanju krivice i to na sva krivična djela koja se gone po službenoj dužnosti, sa izuzetkom krivičnih djela terorizma i ratnih zločina. A mogućnost ovakvog načina rješavanja krivičnog postupka sada je pružena i osumnjičenom (član 300 stav 1).

Na ovaj način se proširuje mogućnost rješavanja krivičnih postupaka kroz alternativu redovnom postupku, čime se trebala postići veća efikasnost i efektivnost krivičnog postupka, što je zapravo bio i jeste cilj ranije definisanog koncepta zakonika ali i smanjilo opterećenje sudova. No, zakonodavac je izuzimanjem krivičnih djela terorizma i ratnih zločina ukazao, iako je proširio primjenu sporazuma na sva ostala krivična djela, i ona najteža, da *primjena ovog instituta kod teških*

¹⁰ “Sud je dužan da strankama i braniocu obezbijedi jednake uslove u pogledu predlaganja dokaza i pristupa dokazima i njihovom izvođenju.” Član 16 stav 2, Zakonik o krivičnom postupku Crne Gore

krivičnih djela ne treba da pređe u pravilo. Što nije bio ni inicijalni motiv za uvođenje sporazuma o priznanju krivice u procesno zakonodavstvo. U tom smislu, državna tužilaštva, naročito kod krivičnih djela organizovanog kriminala, ovaj institut trebaju primjenivati oprezno, posebno imajući u vidu da je za ta krivična djela na raspolaganju i jedan sličan institut, a to je svjedok saradnik. Ovo naročito kada je priznanje okrivljenog, kao i iskaz o odlučujućim činjenicama koristiti za dokazivanje postojanja organizovane kriminalne grupe i izvršenih krivičnih djela.¹¹

Kako se radi o specifičnom institutu, koji podrazumijeva sporazum državnog tužioca i okrivljenog, nužno je obezbijediti transparentnost ovih postupaka, podrazumijeva se, kroz već ustaljenu praksu objavljivanja sudskih odluka, na koji način bi i povjerenje građana u ovaj novi pristup rješavanja krivičnih postupaka bilo prisutno.

Izmjene odnosno dopune člana 300 zakonika izvršene su i u dijelu rješavanja nekih praktičnih pitanja primjene, i to uvođenjem dva nova stava kojima se propisuje da je državni tužilac dužan da, u slučaju kada je sporazum o priznanju krivice zaključen prije podizanja optužbe, sudu zajedno sa sporazumom, dostavi optužbu koja čini sastavni dio sporazuma, ali da se na ovu optužbu ne primjenjuju odredbe o kontroli optužnice, odnosno prethodnog ispitivanja optužnog predloga.

U vezi sa sporazumom o priznanju krivice izvršeno je i uvođenje novog stava u članu 376 kojim se sada precizno propisuje da se, u slučaju kada je presuda donesena na osnovu sporazuma o priznanju krivice, optuženi koji se nalazi u pritvoru upućuje na izdržavanje kazne i to pod uslovom da je vrijeme provedeno u pritvoru kraće od dužine izrečene kazne zatvora.

---

11 “Pravosnažna presuda donijeta na osnovu sporazuma o priznanju krivice dokaz je o činjenicama i okolnostima koje se odnose na krivično djelo i krivicu lica osuđenog tom presudom, ali ne i dokaz o činjenicama i okolnostima koje se odnose na krivično djelo i krivicu drugog okrivljenog lica.”, Pravni stav Krivičnog odjeljenja Vrhovnog suda Crne Gore usvojen na sjednici od 10.07.2017. godine, BILTEN 1/2017, <https://sudovi.me/podaci/vrh/s/dokumenta/6298.pdf>

2.3. Redovni pravni ljevovi

Sudska praksa je ukazala na potrebu izmjena i dopuna određenih odredbi u žalbenim postupcima.

▪ Bitne povrede krivičnog postupka (član 386)

U dijelu bitnih povreda krivičnog postupka došlo do razdvajanja osnova (iz stava 1 tačka 8 člana 386 – sada tačke 8 i 9) za postojanje bitne povrede odredaba krivičnog postupka, a koje je usko povezano i sa izmjenom odredbe koja se odnosi na ukidanje prvostepene presude (član 407 stav 2¹²). Naime, praksa je pokazala nepotrebnim otvaranje glavnog pretresa kada je odluka suda prvog stepena *u meritumu pravilna*, ali je u svrhu zakonitosti neophodno *dati sadržajno valjane, jasne, potpune i saglasne razloge ili ih korigovati u odnosu na sadržinu isprava ili zapisnika o iskazima datim u postupku* – što se svakako može preduzeti bez ponovnog otvaranja glavnog pretresa. Sa druge strane, ukidanje pobijane odluke i vraćanje predmeta na ponovno suđenje ostaje rezervisna samo za slučajeve u kojima je nužno naložiti ponovno suđenje (kada se utvrdi postojanje bitnih povreda odredaba krivičnog postupka).

▪ Postupanje pred drugostepenim sudom (Član 392)

Zbog nedoumica koje su se pojavljivale u praksi, iz člana 392 zakonika obrisano je dio odredbe koji je obavezivao predsjednika vijeća da, nakon što državni tužilac vrati spise, o zakazanoj sjednici vijeća obavještava državnog tužioca, okrivljenog i njegovog branioca. Navedena izmjena je izvršena s obzirom da je u članu 393 stav 1 zakonika propisano ko se obavještava o sjednici vijeća, a uzimajući u obzir da obavještavanje okrivljenog i njegovog branioca koji nijesu tražili prisustvo sjednici vijeća usporava postupak po žalbi, a nema ni svrhe ako isti to nisu ni tražili. Osim toga, nikada ranije okrivljeni i njegov branilac nijesu obavještavani o sjednici, jedino u slučaju kad su to u žalbi odnosno u odgovoru na žalbu izričito zahtijevali.¹³ Takođe, propisano je da

¹² “Drugostepeni sud će, uvažavajući žalbu ili po službenoj dužnosti, rješenjem ukinuti prvostepenu presudu, ako utvrdi da postoji bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 386 stav 1 tačka 9 ovog zakonika i naložiti prvostepenom sudu da, bez otvaranja glavnog pretresa, otkloni navedenu povredu izradom novog pismenog otpravka presude.”

¹³ „Nije bilo mjesta da se sjednica vijeća drugostepenog suda održi u odsustvu okrivljenog bez obzira na to što je prisutni branilac izjavio da je saglasan da se sjednica održi u odsustvu okrivljenog, jer se izjava branioca ne može smatrati odustankom okrivljenog od zahtjeva da bude obaviješten o sjednici vijeća, niti nedvosmislenim odricanjem okrivljenog da dodje na sjednicu vijeća.“, Presuda Vrhovnog suda Crne Gore, Kzz. br. 6/17 od 20.06.2017. godine, BILTEN 1/2017, <https://sudovi.me/podaci/vrhs/dokumenta/6298.pdf>

zbog postojanja kojih grešaka odnosno nedostataka u spisima, sudija izvjestilac dostavlja iste prvostepenom sudu prije održavanja sjednice drugostepenog vijeća, kako bi predsjednik prvostepenog vijeća donio posebno rješenje o ispravci prvostepene presude u skladu sa posebnim članom (stav 2).

- **Ukidanje prvostepene presude i vraćanje predmeta na ponovno suđenje (Član 407)**

U vezi sa izmjenama u članu 386, u članu 407 uveden je novi stav kojim se propisuje da će drugostepeni sud, uvažavajući žalbu ili po službenoj dužnosti i ako utvrdi da postoji bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 386 stav 1 tačka 9 zakonika, rješenjem ukinuti prvostepenu presudu i naložiti prvostepenom sudu *da bez otvaranja glavnog pretresa otkloni navedenu povredu novom izradom pismenog otpravka presude* (novi stav 2).

Sa aspekta pravne sigurnosti i sa ciljem uticaja na efikasnost i kvaliteta rada sudova, te kako bi se doprinijelo poboljšanju kvaliteta rada sudova, od posebnog je značaja izmjena koja se odnosi na obavezu drugostepenog suda da sam donese presudu, u sjednici vijeća ili nakon održanog pretresa, ukoliko je prvostepena presuda **već jednom ukinuta** (stav 6), a ne ako je dva puta ukidana kako je to bio slučaj do donošenja izmjena.

- **Odlučivanje o žalbi na rješenje (Član 417)**

Izmijenjena je obaveza suda prilikom ispitivanja žalbe na rješenje prvostepenog suda i to na način da je sada po službenoj dužnosti obavezan da pazi da li postoje povrede odredaba krivičnog postupka koje su propisane članom 386 stav 1 zakonika. Naime, zbog ograničenja suda koja su postojala prethodnim zakonskim rješenjem, a u slučaju kada podnosilac žalbom nije pobijao odluku po pitanju bitne povrede odredaba krivičnog postupka, drugostepeni sud se nije upuštao u bitne povrede odredaba krivičnog postupka, zbog čega se dešavalo da se rješenja koja imaju nedostatke nisu mogla ispitati, i kao takva postaju pravosnažna.

2.4. Vanredni pravni lijekovi

2.4.1. Ponavljanje krivičnog postupka

- **Preinačenje presude bez ponavljanja postupka (nepravno ponavljanje krivičnog postupka - Član 421)**

Odredbе člana 421, koje se odnose na preinačenje presude bez ponavljanja krivičnog postupka, dopunjene su u dijelu osnova za ponavljanje postupka u dijelu koji se odnosi na izricanje presude. Tako se sada presuda u dijelu odluke o kazni može preinačiti i bez ponavljanja postupka ako u presudi nije uračunato vrijeme provedeno u ekstradicionom pritvoru, za koje preinačenje je nadležan sud koji je sudio u prvom stepenu. Ova izmjena je izvršena u skladu sa pravnim stavom Vrhovnog suda Crne Gore u vezi postupka i nadležnosti za uračunavanje ekstradicionog pritvora u pravosnažnu presudu.

- **Ponavljanje krivičnog postupka u korist okrivljenog (Član 424)**

U dijelu odredbi koje se odnose na ponavljanje krivičnog postupka u korist okrivljenog uveden je dodatni osnov za podnošenje zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka. Sada okrivljeni može podnijeti zahtjev za ponavljanje postupka i u slučaju *kada je odlukom Ustavnog suda Crne Gore utvrđeno da su u toku krivičnog postupka povrijeđena ljudska prava i osnovne slobode i da je presuda zasnovana na takvoj povredi, a da je ponavljanjem postupka moguće ispraviti učinjenu povredu* (član 424 stav 1 tačka 5a). Na ovaj način je izvršeno usklađivanje sa odredbama Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore kojima se propisuje postupak po ustavnoj žalbi, odnosno postupanje nadležnih organa kada je odlukom Ustavnog suda Crne Gore utvrđeno da su povrijeđena ljudska prava i osnovne slobode.

2.4.2. Zahtjev za zaštitu zakonitosti

▪ Predlog okrivljenog za podnošenje zahtjeva za zaštitu zakonitosti (Član 438)

Zakonikom iz 2009. godine, zahtjev za zaštitu zakonitosti kao vanredni pravni lijek dat je u isključivu nadležnost državnom tužiocu.¹⁴ Zahtjev za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude (podnošen od strane okrivljenog) je izbrisan iz registra vanrednih pravnih lijekova ali je ostavljena mogućnost okrivljenom da podnese predlog državnom tužiocu za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti. Sa ciljem preciziranja ovog prava okrivljenog, izmjenama i dopunama iz 2015. godine odredbe člana 438 se dodatno preciziraju i dopunjuju. Pa se tako u dijelu osnova za podnošenje, decidno definišu razlozi zbog koji okrivljeni odnosno njegov branilac mogu, u roku od 30 dana od dana kada je okrivljeni primio pravosnažnu presudu, tražiti od Vrhovnog državnog tužilaštva podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti, pa tako zbog: 1) *povrede krivičnog zakonika na štetu okrivljenog propisane u članu 387 zakonika;* 2) *povrede odredaba krivičnog postupka propisanih u članu 386 st. 1 tač. 1, 3, 5, 6 i 7 zakonika ili zbog učestvovanja u rješavanju u drugom, odnosno trećem stepenu sudije koji se morao izuzeti (čl. 38. Tač. 1 do 5) ili zbog toga što je okrivljenom na glavnom pretresu ili pretresu pred drugostepenim sudom uskraćeno pravo da upotrebljava svoj jezik;* 3) *povrede prava okrivljenog na odbranu i 4) povrede odredaba krivičnog postupka u žalbenom postupku, ako je ta odredba bila od uticaja na donošenje pravilne presude.*¹⁵ Pri odlučivanju o ovom predlogu¹⁶, Vrhovno državno tužilaštvo će sada rješenjem predlog odbiti kao neosnovan, ako ocijeni da nema razloga za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti odnosno odbaciti, ako je predlog podniet neblagovremeno ili od strane neovlašćenog lica (stav 3). Protiv rješenja Vrhovnog državnog tužilaštva kojim se predlog odbija ili odbacuje, okrivljeni i njegov branilac mogu, u roku od osam dana od dana prijema rješenja podnijeti žalbu Vrhovnom

14 „Oštećeni kao tužilac ne može pobijati pravosnažnu presudu zahtjevom za zaštitu zakonitosti.“, Rješenje Vrhovnog suda Crne Gore, Kz. br. 8/16 od 15.03.2016. godine, BILTEN 1/2016, <https://sudovi.me/podaci/vrhs/dokumenta/5741.pdf>

15 „Činjenično stanje se ne može pobijati zahtjevom za zaštitu zakonitosti pa se ni predlog odbrane kojim traži podizanje tog pravnog sredstva ne može temeljiti na tom osnovu.“, Rješenje Vrhovnog suda Crne Gore, Kž. II br. 2/17 od 22.02.2017. godine, BILTEN 2/2017 - <https://sudovi.me/podaci/vrhs/dokumenta/7999.pdf>

16 „Došlo je do povrede odredaba krivičnog postupka, iz člana 368 stav 2 u vezi čl. 43 st. 1 i 38 st. 6 ZKP, ako je rješenje kojim je odbijen predlog branioca okrivljenog za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti donio državni tužilac koji je učestvovao u postupku u kojem je donijeta presuda protiv koje je predloženo podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti.“, Rješenje Vrhovnog suda Crne Gore, Kž-S II br. 4/16 od 19.10.2016. godine, BILTEN 2/2016, <https://sudovi.me/podaci/vrhs/dokumenta/5742.pdf>

sudu, i to preko Vrhovnog državnog tužilaštva, a kako bi se postupak skratio i kako više ne bi postojala potreba da se spisi predmeta traže posebno od Vrhovnog državnog tužilaštva, a posebno od sudova čije se odluke pobijaju.

Sa druge strane, u slučaju da Vijeće uvaži žalbu i ukine pobijano rješenje, iz razloga što isto nema razloga ili su dati razlozi nejasni zbog čega je predlog okrivljenog neosnovan, predmet će se vratiti Vrhovnom državnom tužilaštvu na ponovni postupak i odlučivanje (stav 6). Nadalje, Vijeće Vrhovnog suda Crne Gore će, u slučaju da odbaci ili odbije žalbu okrivljenog vratiti Vrhovnom državnom tužilaštvu sve spise sa dovoljnim brojem ovjerenih prepisa svoje odluke (stav 7). Kada utvrdi da vjerovatno postoje očigledni razlozi na koje se poziva okrivljeni ili branilac okrivljenog Vijeće se uvažiti žalbu, u kom slučaju će se predlog okrivljenog i njegovog branioca za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti smatrati zahtjevom za zaštitu zakonitosti (stav 8). U slučaju da uvaži žalbu (stav 8), Vrhovno državno tužilaštvo nastaviće da učestvuje u postupku kao da je podignut zahtjev za zaštitu zakonitosti (stav 9).

3. Vodič kroz nove institute Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona

Kada govorimo o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore, one su po svojoj prirodi drugačije od izmjena Zakonika o krivičnom postupku. Naime, krivično materijalno pravo predstavlja pravnu materiju koja se veoma rijetko mijenja u svom opštem dijelu. Obično do izmjena i dopuna dolazi u posebnom dijelu Krivičnog zakonika kada se propisuje nova krivična djela ili se vrši usklađivanje kaznene politike kroz modifikaciju krivičnih sankcija. U tom smislu je i zakonodavac u posmatranom periodu u najvećoj mjeri vršio uvođenje novih krivičnih djela ili modifikovanje postojećih a sve sa ciljem harmonizacije sa međunarodnim dokumentima čija je Crna Gora potpisnica.

U opštem dijelu je izvršeno samo nekoliko izmjena i dopuna od kojih je najznačajnija ona koja je izvršena u dijelu krivičnih sankcija kojom se zamijenila kazna zatvora od četrdeset godina sa kaznom dugotrajnog zatvora. Uz ovu izmjenu, izvršene su izmjene u dijelu uslovnog otpusta, posebnih okolnosti za odmjeraivanje kazne za krivično djelo učinjeno iz mržnje, kao i definicije imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Značajnije intervencije su izvršene u posebnom dijelu Krivičnog zakonika, propisivanjem novih krivičnih djela ili izmjenom postojećih. U najvećoj mjeri se radi o izvršavanju međunarodnih obaveza kada je propisivanje određenih krivičnih djela protiv života i tijela, protiv sloboda i prava čovjeka i građanina, protiv polne slobode, protiv braka i porodice, protiv intelektualne svojine, protiv platnog prometa i privrednog poslovanja, protiv zdravlja ljudi i protiv opšte sigurnosti ljudi i imovine.

Kao i u dijelu Vodiča koji se odnosi na Zakonik o krivičnom postupku i u ovom dijelu nijesu obuhvaćene izmjene i dopune od manjeg značaja, jezičke i tehničke prirode.

3.1. Zakon o izmjeni i dopuni Krivičnog zakonika Crne Gore - Zakon je objavljen u “Službenom listu CG”, br. 14/2015 od 26.3.2015. godine, a stupio je na snagu 3.4.2015.

▪ “Učestvovanje u stranim oružanim formacijama” - Član 449b

Potreba za propisivanjem krivičnog djela učestvovanje u stranim oružanim formacijama proistekla je iz potrebe da se spriječe da državljani Crne Gore učestvuju u ratnim sukobima (zvaničnim i nezvaničnim) vojnim i paravojnim formacijama, a naročito terorističkim organizacijama, izvan Crne Gore. Poseban značaj propisivanja ovog krivičnog djela se ogleda i u opasnostima po crnogorsko društvo nakon povratka sa stranih ratišta, imajući u vidu da povratnici mogu predstavljati opasnost po društvo, kako zbog njihovog vojničkog iskustva, militantnog ponašanja, tako i zbog opasnosti propagiranja i podsticanja drugih lica na učešće u ratnim ili oružanim sukobima u drugim državama.

Uvođenje ovog krivičnog djela predstavljalo je i međunarodnu obavezu koja proizilazi iz Rezolucije SB UN 2178 iz 2014. Godine, a kao reakcija međunarodne zajednice na rastuće pitanje terorizma u Evropi i međunarodnoj zajednici, posebno problema radikalizacije i fenomena „stranih boraca”. U ovom pravcu potvrđen je i Dodatni protokol uz Konvenciju Savjeta Evrope o sprečavanju terorizma usvojen 19. maja 2015. godine¹⁷.

Zakonodavac je predvidio četiri posebna oblika izvršenja ovog krivičnog djela, obuhvatajući sve mogućnosti protivpravnog djelovanja sa ciljem učestvovanja u stranim oružanim formacijama sa teritorije Crne Gore:

- **Stavom 1** propisuje se radnja izvršenja najtežeg oblika ovog krivičnog djela (Organizovanje učestvovanja u ratu ili oružanom sukobu u stranoj državi) koja se sastoji u vrbovanju, regrutovanju, pripremi, organizovanju, rukovodođenju, prevozu ili organizaciji prevoza ili obučavanju pojedinaca ili grupa ljudi u namjeri njihovog pridruživanja ili učestvovanja u stranim oružanim formacijama koje djeluju izvan Crne Gore. Radnja izvršenja se mora sprovesti u suprotnosti zakonu, drugim propisima ili pravilima međunarodnog prava. Izvršilac ovog dela može biti svako lice koje ove radnje

17

Zakon je objavljen u “Službenom listu CG - Međunarodni ugovori”, br. 6/2017 od 11.8.2017. godine.

čini na teritoriji Crne Gore, i to bez obzira da li su lica koje organizuje državljani Crne Gore ili ne. Imajući u vidu veću opasnost ovog dela, za njegovo izvršenje je propisana kazna zatvora od dvije do deset godina.

- **Stavom 2** se zapravo propisuje osnovni oblik krivičnog djela učestvovanje u stranim oružanim formacijama. Lice će izvršiti ovo krivično djelo ako otputuje radi pridruživanja ili učestvovanja, u stranoj oružanoj formaciji koja djeluje izvan Crne Gore, pojedinačno ili u organizovanim grupama, a to učini suprotno zakonu, drugim propisima ili pravilima međunarodnog prava. Zakonodavac ne propisuje izričito da izvršilac ovog krivičnog djela može biti isključivo državljanin Crne Gore, ali je iz formulacije jasno da se to odnosi na lice koje otputuje sa teritorije Crne Gore radi učestvovanja u stranim oružanim formacijama. Kazna zatvora za izvršenje ovog oblika krivičnog djela propisana je od šest mjeseci do pet godina.
- **Stavom 3 i 4** propisuju se posebni oblici izvršenja ovog krivičnog djela kroz inkriminaciju pomaganja (stav 3) i podstrekavanja (stav 4) na izvršenje krivičnog djela iz stava 1 i 2 odnosno 1, 2 i 3. Radnju izvršenja pomaganja će izvršiti svako lice koje neposredno ili preko trećeg lica nudi, daje, obezbjeđuje, traži, prikuplja ili prikriva finansijska sredstva, fondove, materijalna sredstva ili opremu koja je u cjelini ili djelimično namijenjena za izvršenje djela iz st. 1 i 2 ovog člana, zašta se može kazniti zatvorom od jedne do osam godina. Krivično djelo podstrekavanja izvršiće svako lice koje javno poziva druge na izvršenje prethodno opisanih djela, u kom slučaju se može kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Zakonodavac je propisao i fakultativni osnov za ublažavanje odnosno oslobađanja od kazne, ukoliko lice iz stava 1 do 4 otkrivanjem pojedinca ili grupa spriječi izvršenje krivičnog djela. U tom slučaju može mu biti izrečena kazna zatvora od šest mjeseci do tri godine, a može se i osloboditi od kazne.

Stranom oružanom formacijom, u smislu ovog krivičnog djela, smatra se teroristička organizacija, strana vojska ili policija, strana paravojna formacija ili parapolicijska formacija osnovana protivno zakonu, dragim propisima ili pravilima međunarodnog prava.

3.2. Zakon o izmjeni Krivičnog zakonika Crne Gore - Zakon je objavljen u “Službenom listu CG”, br. 42/2015 od 29.7.2015. godine, a stupio je na snagu 6.8.2015.

▪ Nedavanje izdržavanja - Član 221

Zakonom o izmjeni Krivičnog zakonika Crne Gore br. 42/2015 od 29.7.2015. godine izvršena je samo izmjena u odnosu na krivično djelo nedavanje izdržavanja i to u dijelu propisane kazne za osnovni i teži oblik krivičnog djela, pooštavajući iste. Izmjenama je za osnovni oblik maksimalna kazna zatvora povećana sa jedne na dvije godine, dok je kod težeg oblika izvršenja ovog krivičnog djela sada propisana maksimalna kazna zatvora od pet godina.

Značaj prava na izdržavanje se ne ogleda samo u imovinskom interesu lica koje je izdržavano, već u društvenom interesu da se članovima porodice, a prije svega djeci i drugim članovima porodice koji nisu sposobni da se samostalno izdržavaju, garantuje ostvarivanje ovog prava. Motiv zakonodavca za pooštavanje kaznene politike nalazi se u činjenici da je u Crnoj Gori u periodu prije donošenja predmetnih izmjena bio prisutan visok procenat izvršenja ovog krivičnog djela.

3.3. Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću (Član 86)-Zakon je objavljen u “Službenom listu CG”, br. 58/2015 od 9.10.2015. godine, a stupio je na snagu 8.11.2015.

Donošenjem Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, odnosno danom njegovog stupanja na snagu prestala je potreba za važenjem odredbi Krivičnog zakonika Crne Gore (kao i Zakonika o krivičnom postupku i Zakon o staranju o privremeno i trajno oduzetoj imovini) kojim su se u materijalno smislu propisivalo oduzimanje imovinske koristi proistekle iz kriminalne djelatnosti. Pa su se stekli uslovi da se brišu odredbe člana 113 st. 3 i 4 Krivičnog zakonika Crne Gore (*Uslovi i način oduzimanja imovinske koristi*).

3.4. Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore - Zakon je objavljen u “Službenom listu CG”, br. 44/2017 od 6.7.2017. godine, a stupio je na snagu 14.7.2017.

Zakonom iz jula 2017. godine izvršene su najobimnije, prije svega dopune i izmjene Krivičnog zakonika Crne Gore. Imajući u vidu da opšti dio krivičnog prava, po svojoj prirodi, nije podložan čestim izmjenama i ovog puta je zakonodavac u najvećoj mjerio izvršio dopune i izmjene u odnosu na posebni dio Krivičnog zakonika, propisujući nova krivična djela.

3.4.1. Opšti dio

U opštem dijelu Krivičnog zakonika Crne Gore izvršene su izmjene u dijelu krivičnih sankcija, uslovnog otpusta, posebnih okolnosti za odmjeravanje kazne za krivično djelo učinjeno iz mržnje kao i definiciji imovinske koristi.

▪ Kazna dugotrajnog zatvora – Član 35

Ograničenje kazne zatvora od četrdeset godina, kao izuzetka od opšteg maksimuma koji se može propisati za najteža krivična djela, a koja su se ugledala u nemogućnosti individualizacije krivične sankcije, naročito u slučaju kada se vodi krivični postupak protiv više saizvršilaca kod kojih postoje različiti doprinosi izvršenju krivičnog djela ili olakšavajuće okolnosti, kao i velika diskrepanca između opšteg maksimuma od 20 godina i kazne zatvora od 40 godina, nametnula je potrebu da se uvede kazna dugotrajnog zatvora. Upravo kaznom dugotrajnog zatvora mijenja se kazna zatvora od 40 godina.

Kazna dugotrajnog zatvora ne može biti kraća od trideset niti duža od četrdeset godina i može se propisati samo za najteža krivična djela, pri čemu se ne može propisati kao jedina kazna za određeno krivično djelo, odnosno može se propisati samo uz kaznu zatvora do dvadeset godina.

Kazna dugotrajnog zatvora se ne može izreći: licu koje u vrijeme izvršenja krivičnog djela *nije navršilo dvadeset jednu godinu života*,

licu čija je uračunljivost u vrijeme izvršenja krivičnog djela bila *bitno smanjena* (član 14 stav 2) i za *pokušaj krivičnog djela*.

Zakonodavac nije propisao način izricanja dugotrajnog zatvora, odnosno da li se izriče samo na pune godine ili i na mjesece, kao što je to uradio kod kazne zatvora u članu 36 stav 2. Uporedna praksa ukazuje da se kazna dugotrajnog zatvora izriče samo na pune godine.

U konačnom, ne treba se zavarati i zaboraviti da je kazna zatvora od 40 godina uvedena kao zamjena za smrtnu kaznu, što bi trebalo podrazumijevati da njena zamjena dugotrajnim zatvorom ne isključuje izuzetnost koju je imala kazna zatvora od 40 godina i da je propisivanje najteže kazne u rasponu od trideset do četrdeset godina ima za cilj stvarnja uslova da se u izuzetnim slučajevima kada se ista ima izreći može primjeniti individualizacija kazne prema specifičnim okolnostima svakog pojedinačnog okrivljenog.

Sa izmjenom člana 35 i zamjenom kazne zatvora od četrdeset godina sa dugotrajnim zatvorom shodno je izvršena izmjena članova kojim se propisuju najteža krivična djela u dijelu kazne na način što se umjesto kazne zatvora od četrdeset godina propisuje kazna dugotrajnog zatvora.

▪ **Uslovni otpust - Član 37**

Izmjenama člana 37 Krivičnog zakonika Crne Gore u dijelu uslovnog otpusta značajno je unaprijeđen ovaj institut, prevashodno sa aspekta zaokruživanja sudske nadležnosti za davanje i opozivanje uslovnog otpusta.

Takođe, uvedene su novine u pogledu kriterijuma za odlučivanje o uslovnom otpustu (koji su i dalje definisani u dva zakona, Krivičnom zakoniku i Zakonu o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti¹⁸), prije svega u brisanju kriterijuma „raniji život“, osuđenog lica, čijom je ranijom primjenom Sud vrednovao činjenice van perioda izvršenja kazne zatvora, odnosno raniju osuđivanost lica u pitanju, a koja je okolnost već vrednovana prilikom izricana krivične sankcije. U postupku odlučivanja je bilo primjetno i različito vrednovanje kriminoloških i penoloških povratnika, što je uvodilo i određen stepen nejednakosti postupanja kod već neadekvatnog kriterijuma za odlučivanje. Stoga je brisanje ovog kriterijuma doprinijelo individualizaciji odluke o

18 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti, “Službeni listu CG”, br. 18/2019 od 22.3.2019. godine.

uslovnom otpustu kroz procjenu njegovog napretka kroz izdržavanje kazne zatvora, a što je jedino relevantno i u duhu odredbe člana 37. KZ-a ali i svrhe kažnjavanja.

- **Posebna okolnost za odmjeravanje kazne za krivično djelo učinjeno iz mržnje - Član 42a**

Krivičnim zakonikom Crne Gore, u posebnom dijelu, propisan je određen broj krivičnih djela koja su po svojoj prirodi krivična djela učinjena iz mržnje (Rasna i druga diskriminacija, Povreda ravnopravnosti pri zapošljavanju, Ugrožavanje sigurnosti (čl.168 st. 2 KZ-a), izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje).

Međutim, najznačajnija dopuna u pogledu sankcionisanja krivičnih djela motivisanih mržnjom, učinjena je u opštem dijelu, uvođenjem nove odredbe u KZ 2013 godine (uveden je novi član 42a - Izmjene i dopune Sl. list 40/2013-59) kojom se izričito propisuje **posebna okolnost za odmjeravanje kazne za krivično djelo učinjeno iz mržnje**, odnosno za bilo koje krivično djelo propisano KZ-om sada je posebno propisana i definisana mogućnost kvalifikovanja kao krivičnog djela učinjenog iz mržnje.

Izmjenama i dopunama iz 2017. godine, propisana je još jedna nova otežavajuća okolnost, a to je invaliditet. Takođe, propisano je da ako je krivično djelo učinjeno prema licu koje pripada posebno ranjivoj kategoriji lica (djeca, lica sa invaliditetom, trudna žena, starija lica, izbjeglice) sud će tu okolnost uzeti kao otežavajuću.

- **Značenje izraza u zakoniku - Član 142**

U dijelu člana 142 kojim se definišu izrazi u Krivičnom zakoniku Crne Gore izvršena je izmjena definicije *imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom*. Ovom izmjenom izvršeno je usklađivanje sa Specijalnom preporukom Komiteta eksperata Savjeta Evrope za evaluaciju mjera u borbi protiv sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma (MONEYVAL).

Imovinskom korišću pribavljenom krivičnim djelom smatra se imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, neposredno ili posredno, koja se sastoji od svakog uvećanja ili sprječavanja umanjenja imovine, do kojeg je došlo izvršenjem krivičnog djela, imovina za koju je zamijenjena ili sa kojom je sjedinjena ili u koju je pretvorena imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, kao i svaka druga korist koja je dobijena

od imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom ili imovine za koju je zamijenjena ili u koju je pretvorena imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, bez obzira da li se nalazi na teritoriji Crne Gore ili van nje, kao i sve isprave kojima se dokazuje neko imovinsko pravo.

3.4.2. Posebni dio

Usaglašavanje Krivičnog zakonika Crne Gore sa međunarodnim aktima jedan je od glavnih razloga izvršenih izmjena i dopuna. Prevashodno se u krivičnu materiju uvode nova krivična djela. Uvedena su četiri nova krivična djela, na koji način se izvršilo usaglašavanje sa Istanbulsom konvencijom¹⁹.

▪ Sakaćenje ženskih genitalija - Član 151a

Radnju izvršenja ovog krivičnog djela izvršiće lice koje osakati spoljne djelove ženskih genitalija. Pojam sakatiti se po prvi put uvodi u krivično zakonodavstvo sa uvođenjem ovog krivičnog djela. Sakaćenje treba tumačiti u korelaciji sa krivičnim djelom teška tjelesna povreda iz člana 151 KZ-a odnosno sa posljedicom propisanom kod teške tjelesne povrede. U tom smislu, pod sakaćenjem treba podrazumijevati slučaj kada je *“uništen ili trajno i u znatnoj mjeri oštećen ili oslabljen neki važan dio tijela ili važan organ ili je prouzrokovana unakaženost”* (član 151 stav 2). Imajući u vidu da se radi o novom krivičnom djelu, isto otvara mnoga pitanja u definisanju elemenata bića krivičnog djela, kako u pogledu radnje izvršenja i eventualnih osnova za isključenje protivpravnosti (u smislu pristanka, medicinske intervencije) tako i u pogledu posledice koja nužno mora da nastupi da bi postojalo ovo krivično djelo. Praksa i teorija država regiona, različitog obima inkriminacije, može pružiti odgovore na određene dileme²⁰.

Za krivično djelo sakaćenje ženskih genitalija propisana kazna zatvora je od jedne do osam godina.

¹⁹ Zakon o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici,

“Službeni listu CG - Međunarodni ugovori”, br. 4/2013 od 20.3.2013. godine.

²⁰ “KRIVIČNO DELO SAKAĆENJA ŽENSKOG POLNOG ORGANA IZ ČLANA 121a KRIVIČNOG ZAKONIKA SRBIJE”, Emir Čorović, NAUČNE PUBLIKACIJE DRŽAVNOG UNIVERZITETA U NOVOM PAZARU © Državni univerzitet u Novom Pazaru, Serija B: Društvene & humanističke nauke, April 2018, Volumen 1, Broj 1, 4-13,

<http://www.np.ac.rs/downloads/publications/serijab/vo1-br1/vol1-br1-2.pdf>

▪ **Prinudna sterilizacija - Član 151b**

Kao što je već napomenuto, krivično djelo prinudna sterilizacija uvedena je kao posledica usaglašavanja zakonodavstva sa Konvencijom Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja and ženama i nasilja u porodici – Istanbulska konvencija. No to ne utiče na činjenicu da ovo krivično djelo može biti izvršeno kako na štetu ženskog osobe tako i na štetu muškarca. Pod sterilizacijom s podrazumijeva hirurški ili bilo koji drugi zahvat kojim se žena ili muškarac čine nesposobnim za razmnožavanje. Da bi postojalo ovo krivično djelo neophodno je da je sterilizacija izvršena protivno volji sterilisanog lica uz upotrebu sile ili prijetnje. Silu i prijetnju treba tumačiti shodno već ustaljenoj sudskoj praksi da je pored sile (bilo apsolutne ili kompulzivne) nužno mora postojati protivljenje žrtve. Kao i kod krivičnog djela sakaćenja ženskih genitalija zakonodavac nije propisao kvalifikovani oblik krivičnog djela prinudna sterilizacija.

Za krivično djelo prinudna sterilizacija propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

▪ **Proganjanje - Član 168a**

Krivivično djelo Proganjanje iz člana 168a propisano je kroz osnovni oblik i četiri kvalifikovana oblika u zavisnosti od oštećenog ili posledice. U osnovnom obliku radnja izvršenja se sastoji iz *upornog proganja* na način koji *može osjetno da ugrozi život, zdravlje, tijelo ili način života oštećenog*, za šta je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Kvalifikovani oblik osnovnog oblika krivičnog djela će biti ukoliko je isto učinjeno *prema bivšem bračnom ili vanbračnom drugu, maloljetnom licu, trudnoj ženi ili licu sa invaliditetom* (stav 2 i 3). Učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do pet godina.

Zakonodavac je propisao i dva kvalifikovana oblika u zavisnosti od posledice koja je nastupila, *izazvana opasnost po život, zdravlje ili tijelo drugog lica ili njemu bliskog lica*, odnosno smrt proganjanog lica ili njemu bliskog lica. Propisane su kazna zatvorom od tri mjeseca do pet godina, odnosno od jedne do deset godina.

Zakonodavac je definisao kada se ima smatrati da neko uporno proganja drugo lice u smislu člana 168a. Da bi proganjanje bilo uporno

neophodno je *da traje u određenom vremenskom periodu*, što će sud cijeniti u zavisnosti od okolnosti u svakom konkretnom slučaju. Trajanje proganjanja svakako utiče na posljedicu ugrožavanja života, zdravlja, tijela, a naročito načina života oštećenog. Osim određenog vremenskog perioda u kom traje, proganjanje mora biti izvršeno na neki od sledećih načina: **1)** neovlašćeno praćenje ili preduzimanje druge radnje u cilju fizičkog približavanja oštećenom; **2)** nastojanje da se uspostavi kontakt sa oštećenim protivno njegovoj volji neposredno, preko trećeg lica ili sredstava komunikacije; **3)** zloupotrebljavanjem ličnih podataka oštećenog u cilju naručivanja robe ili usluga; **4)** prijetnjom napadom na život, tijelo ili slobodu tog lica ili njemu bliskog lica; **5)** preduzimanjem druge slične radnje prema tom licu.”

Jasno je da je proganjanje kvalifikovani/poseban oblik krivičnog djela Ugrožavanja sigurnosti iz člana 168 KZ-a i treba ga razlikovati, ne isključivo po radnji izvršenja, već po trajnju radnje izvršenja odnosno ponavljanje radnji izvršenja u određenom vremenskom trajanju. Ukoliko je u pitanju pojedinačna radnja ima se smatrati da je u pitanju krivično djelo Ugrožavanja sigurnosti, u suprotnom, kada imamo više radnji koje se vrše u određenom vremenskom trajanju radi se o krivičnom djelu Proganjanje.

▪ **Silovanje - Član 204**

Na osnovu Istanbulske konvencija koja ne ostavlja nacionalnom zakonodavcu mogućnost za preispitivanje legitimnosti jednog takvog rješenja uvodi se nova inkriminacija odnosno novi oblik krivičnog djela silovanja. Zakonodavac se, donoseći Zakon o potvrđivanju Istanbulske konvencije, već izjasnio u tom pogledu. Konvencija ne predstavlja smetnju da se, pored inkriminisanja svakog seksualnog akta bez pristanka, zadrži i nepromijenjeno krivično djelo silovanja za čije je postojanje neophodna primjena prinude, ostavljajući značajan slobodan prostor za to kako će se obaveza iz konvencije realizovati.

Zakonodavac se odlučio propisivanjem posebnog stava (novi stav 1) unutar člana 204 predviđajući lakši oblik krivičnog djela silovanja od onog u kojem je upotrijebljena sila ili prijetnja da će se neposredno napasti na život ili tijelo, a primjena te inkriminacije bi bila supsidijarna, tj. ona će se primjenjivati u onim slučajevima u kojima *nije korištena sila ili prijetnja* **ali je izostao pristanak lica** nad kojim je izvršen seksualni čin. Iako se Istanbulska konvencija odnosi

na zaštitu žena od svih vidova nasilja pošto pasivni subjekt krivičnog djela silovanja može biti i muškarac kako u heteroseksualnom, tako i u homoseksualnom odnosu i novi oblik krivičnog djela silovanja pruža krivičnoppravnu zaštitu i muškarcima.

Za krivično djelo Silovanja iz stava 1 može se izreći kazna zatvora od jedne do osam godina.

▪ **Posredovanje u vršenju prostitucije - Član 210**

Usklađivanjem Zakonika sa GRETA preporukama i obavezama iz Lanzarot konvencije dopunjeno je krivično djelo posredovanje u vršenju prostitucije iz člana 210 KZ-a na način što je uvedena mogućnost kažnjavanja ukoliko je ovo djelo izvršeno od strane više lica na organizovan način i data je definicija prostitucije.

Posredovanje u vršenju prostitucije se definiše kao korišćenje lica za seksualne aktivnosti pri čemu se daje ili obećava novac ili bilo koji drugi vid naknade ili nagrade kao plaćanje za angažovanje tog lica u seksualnim aktivnostima, bez obzira na to da li se to plaćanje, obećanje ili nagrada daju tom licu ili nekom trećem licu.

Takođe, pooštrena je kazna za osnovi oblik ovog krivičnog djela, pa je sada kažnjivo zatvorom od tri mjeseca do dvije godine.

▪ **Dječja pornografija – Član 211**

Sa ciljem usklađivanje sa obavezama iz Lanzarot konvencije i Konvencije Savjeta Evrope o računarskom kriminalu u članu 211 KZa (novi stav 7), krivično djelo dječja pornografija uvodi se definicija dječje pornografije na način što se dječjom pornografijom smatra *svaki materijal koji vizuelno prikazuje dijete koje se bavi stvarnim ili simuliranim seksualno eksplicitnim ponašanjem i svako prikazivanje polnih organa djeteta u primarno seksualne svrhe.*

▪ **Zaključenje ništavog braka - Član 214**

U članu 214 KZ-a uvodi se novi oblik krivičnog djela zaključenje ništavih brakova čime se vrši usklađivanje sa Istanbulsom konvencijom. Naime, ko drugo lice navede ili odvede u inostranstvo u namjeri da drugog silom ili prijetnjom prinudi na zaključenje braka, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

▪ **Nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici - Član 220**

Izvršeno je pooštavanje kazni kod krivičnog djela nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici iz člana 220 KZ-a. Za osnovni oblik ovog krivičnog djela kazna je *povećana sa jedne na dvije godine*, dok je za kršenje mjere zaštite od nasilja u porodici koje odredi sud ili drugi državni organ na osnovu zakona predviđena *kazna zatvora do jedne godine, umjesto dosadašnjih šest mjeseci*.

▪ **Povreda moralnih prava autora i interpretatora - Član 233**

U okviru krivičnog djela Povreda moralnih prava autora i interpretatora u članu 133, uvodi se novi oblik izvršenja ovog krivičnog djela koji se može definisati kao plagijat u nauci. Poseban oblik je propisan po osnovu specifične posledice koja je proistekla iz djelimičnog ili u cjelini preuzimanja i objavljivanja tuđeg autorskog djela, što je za posledicu da je lice koje je izvršilo plagijat *na osnovu istog birano u naučno ili nastavno-naučno zvanje*. Po zaprijećenoj kazni ovaj oblik krivičnog djela, u odnosu na osnovni, ima karakteristike kvalifikovanog, pa se za isto može izreći novčanom kaznom ili kaznom zatvora do četiri godine.

▪ **Pranje novca - Član 268**

Zakonodavac je izvršio izmjene i dopune krivičnog djela pranja novca a sve u cilju usaglašavanja sa preporukama iz Izvještaja o IV krugu evaluacije sistema sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma u Crnoj Gori usvojenog od strane Komiteta Savjeta Evrope za evaluaciju mjera u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma (MONEYVAL). U članu 268 KZ-a stav 2 izvršena je dopuna radnje krivičnog djela sa ciljem kažnjavanja pomagača, pa sada u kriminalnu zonu ulazi i *lice koje pomogne izvršiocu radi izbjegavanja njegove odgovornosti za učinjeno djelo, ili da u istom cilju preduzme radnje radi prikrivanja porijekla novca ili imovine*.

Takođe, data je i definicija imovine za potrebe primjene člana 268 KZ-a. U smislu navedenog člana pod imovinom se podrazumijevaju *imovinska prava bilo koje vrste, nezavisno od toga da li se odnose na dobra materijalne ili nematerijalne prirode, pokretne ili nepokretne stvari, hartije od vrijednosti i druge isprave kojima se dokazuju imovinska prava*.

- **Protivpravno uzimanje ljudskih organa ili dijelova tijela (član 293a) i Očuvanje, prevoz, uvoz i izvoz ljudskih organa ili dijelova tijela pribavljenih izvršenjem krivičnog djela (član 293b)**

U okviru Glave XXIV krivična djela protiv zdravlja ljudi uvode se dva nova krivična djela i to: *Protivpravno uzimanje ljudskih organa ili dijelova tijela* (član 293a) i *Očuvanje, prevoz, uvoz i izvoz ljudskih organa ili dijelova tijela pribavljenih izvršenjem krivičnog djela* (član 293b). Uvođenjem navedenih krivičnih djela vrši se usklađivanje sa Konvencijom Savjeta Evrope protiv trgovine ljudskim organima (CETS 216) od 25. marta 2015. godine²¹. Uvođenjem navedenih krivičnih djela postavlja se pitanje prenormiranosti inkriminacije uzimanja i trgovine ljudskim organima i dijelovima tijela. Čini se da će unijeti zabunu u primjenu novih krivičnih djela imajući u vidu već postojeće inkriminacije u članovima 294, 295 i 296 KZ-a. Naime, elementi bića novih krivičnih djela iz člana 293a i 293b su u značajnoj mjeri istovjetni kao kod krivičnih djela Nedozvoljeno presađivanje djelova tijela, Nedozvoljeno uzimanje djelova tijela radi presađivanja i Trgovina djelovima ljudskog tijela. Pri tome, treba imati u vidu i činjenicu da je krivičnim djelom Trgovina ljudima (član 444) propisana inkriminacija trgovine ljudima ukoliko se čini *radi oduzimanja dijela tijela za presađivanje*. Imajući u vidu da se normativni okvir inkriminacije trgovine ljudskim organima i dijelovima tijela, do donošenja Konvencije Savjeta Evrope protiv trgovine ljudskim organima iz 2015. godine, zasnivala na međunarodnim dokumentima kojima se prevashodno regulisalo krivično djelo trgovine ljudima, nužno je izvršiti usklađivanje odredbi KZa, kako unutar samog zakona tako i sa Konvencijom iz 2015. godine.

- **Neovlašćeno stavljanje u promet hormonskih supstanci - Član 296a**

Okvirna odluka²² Savjeta od 13. juna 2002. godine obavezuje države članice da moraju imati pravni okvir za nesmetanu primjenu evropskog naloga za hapšenje. Sa tim ciljem je predviđena obaveza usklađenosti Krivičnog zakonika Crne Gore sa članom 2 Okvirne odluke Evropske unije, kojim se propisuje 34 krivičnih djela za koje je isključena provjera dvostruke kažnjivosti kod primjene Evropskog naloga za hapšenje. Nedostajuće krivično djelo Neovlašćeno stavljanje u promet hormonskih supstanci (član 296a) iz kataloga krivičnih djela je uvedeno.

21 Zakon o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope protiv trgovine ljudskim organima, "Službeni list CG - Međunarodni propisi", br. 8/2018 od 12.7.2018. godine.

22 Okvirna odluka Savjeta 2002/584/PUP od 13. juna 2002. godine o Evropskom nalogu za hapšenje i postupcima predaje između država članica

Radnja izvršenja krivičnog djela se sastoji u stavljanju u promet lijekova ili supstanci koje sadrže hormone ili ostale stimulanse rasta, protivno propisima. Ovo krivično djelo je kažnivo novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

▪ **Rasna i druga diskriminacija - Član 443**

Kod krivičnog djela Rasna i druga diskriminacija zakonodavac je izvršio izmjene u dijelu detaljnijeg definisanja ličnog svojstva kao osnova diskriminacije, pa sada diskriminaciju vrši lice koje zbog *nacionalne ili etničke pripadnosti, pripadnosti rasi ili vjeroispovijesti ili zbog odsustva te pripadnosti ili zbog razlika u pogledu političkog ili drugog ubjeđenja, pola, jezika, obrazovanja, društvenog položaja, socijalnog porijekla, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, invaliditeta, imovnog stanja ili nekog drugog ličnog svojstva*, krši osnovna ljudska prava i slobode zajamčena opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i potvrđenim međunarodnim ugovorima od strane.

▪ **Trgovina ljudima - Član 444**

Usaglašavanjem sa GRETA preporukama Krivični zakonik je u dijelu krivičnog djela trgovina ljudima iz člana 444 KZCG na način što je radnja izvršenja proširena pa se isto sada može izvršiti i *zadržavanjem, oduzimanjem ili uništenjem ličnih isprava, falsifikovanjem ličnih isprava, pribavljanjem ili izradom falsifikovanih ličnih isprava*.

▪ **Finasiranje terorizma - Član 449**

Izvršeno je usaglašavanje krivičnog djela finasiranje terorizma iz člana 449 KZ-a sa Specijalnom preporukom II Komiteta eksperata Savjeta Evrope za evaluaciju mjera u borbi protiv sprječavanja pranja novca i finasiranja terorizma (MONEYVAL). Na ovaj način je proširen katalog krivičnih djela čije finasiranje će se smatrati krivičnim djelom finasiranja terorizma, pa su pored već postojećih propisana krivična djela: Otmica (Član 164), Ugrožavanje sigurnosti nuklearnim materijama (Član 337), Ugrožavanje saobraćaja opasnom radnjom i opasnim sredstvom (Član 340), Ugrožavanje bezbjednosti vazdušnog saobraćaja (Član 341), Ugrožavanje bezbjednosti vazdušnog ili pomorskog saobraćaja ili nepokretne platforme (Član 342), Otmica vazduhoplova, broda i drugog prevoznog sredstva (član 343).

3.5. Zakon o izmjenama i dopuni Krivičnog zakonika Crne Gore - Zakon je objavljen u “Službenom listu CG”, br. 49/2018 od 17.7.2018. godine, a stupio je na snagu 25.7.2018.

Donošenjem Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata²³ propisan je novi postupak za dobijanje dozvole za izgradnju objekata. Sa tog razloga javila se i potreba propisivanja krivičnih djela kojim će se otkloniti zakonske neusklađenosti ali i unaprijediti postojeće odredbe u ovoj materiji.

Naime, Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata, građevinska dozvola se zahtjeva isključivo za građenje složenih inženjerskih objekata, dok se za izgradnju drugih objekata predviđa prijava građenja. Istim zakonom se propisuje zabrana priključenja na infrastrukturu objekata za koje nije podnijeta prijava građenja, odnosno izdata građevinska dozvola.

▪ Građenje objekta bez prijave i dokumentacije za građenje - Član 326a

Izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore („Službeni list CG”, broj 40/2008) uvedeno je krivično djelo „Građenje bez građevinske dozvole”. Imajući u vidu da je Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata umjesto građevinske i upotrebne dozvole, kao upravnih akata na osnovu kojih se vrši izgradnja i upotreba objekta, propisano da se objekat može graditi na osnovu prijave građenja koja se, sa propisanom dokumentacijom, podnosi nadležnom inspeksijskom organu, te imajući u vidu da je propisana obavezna revizija glavnog projekta, izvršena je izmjena člana 326a na način što je izmjenjen naziv krivičnog djela „Građenje objekta bez prijave i dokumentacije za građenje” i propisano da se radnja ovog krivičnog djela ogleda u građenju objekta bez prethodno podnijete prijave i dokumentacije za građenje ili građenje objekta suprotno revidovanom glavnom projektu ili odluci nadležnog organa o zabrani građenja. Za ovo krivično djelo kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.”

²³ Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata, “Službeni list CG”, br. 64/2017, 44/2018, 63/2018 i 11/2019 - ispravka.

- **Građenje složenog inženjerskog objekta bez građevinske dozvole - Član 326b**

Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata uređuje složene građevinske objekte, kao posebnu kategoriju i zbog njihovog značaja odnosno složenosti propisuje drugačiji pravni režim izgradnje. Imajući u vidu ovu činjenicu, prepoznata je potreba da se propiše krivično djelo koje će tretirati posebno radnje i obilježja koja se odnose na složene inženjerske objekte. Time radnju izvršenja ovog krivičnog djela vrši lice koje protivno propisima o planiranju prostora i izgradnji objekata započne građenje složenog inženjerskog objekta bez građevinske dozvole ili gradi objekt suprotno građevinskoj dozvoli i revidovanom glavnom projektu ili odluci nadležnog organa o zabrani građenja. Lice koje izvrši ovo krivično djelo kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.”

- **“Protivpravno priključenje na infrastrukturu - Član 326c**

Kao i kod prethodna dva krivična djela i Protivpravno priključenje na infrastrukturu je izmjenjeno sa ciljem usklađivanja prema novim odredbama zakona u oblasti prostornog planiranja i izgradnje objekata. Prije predmetnih izmjena, ovo krivično djelo je bilo propisano članom 326b. Radnja izvršenja ovog krivičnog djela čini lice koje protivno propisima o planiranju prostora i izgradnji objekata priključi ili dozvoli da se na infrastrukturu priključi gradilište, objekat u izgradnji ili izgrađeni objekat, za koji nije podnijeta prijava građenja i dokumentacija, odnosno građevinska dozvola i dokumentacija za građenje složenog inženjerskog objekta. Propisana kazna je zatvor od tri mjeseca do tri godine.

Po pravilu, izvršenje ovog krivičnog djela pretpostavlja da je lice prethodno izvršilo neko od krivičnih djela iz člana 326a i 326b ali ne i da izvršilac mora biti isto lice. Izvršilac može biti i drugo lice koje vrši radnju priključenja ili dozvoli da se na infrastrukturu priključi gradilište, objekat u izgradnji ili izgrađeni objekat. Zakonodavac nije propisao teži oblik ovog krivičnog djela s obzirom na svojstva izvršioca, odnosno ukoliko je učinjeno od strane službenog lica u vršenju službe, što ne isključuje mogućnost da se cijeni kao otežavajuća okolnost.

- **Nepropisno i nepravilno izvođenje građevinskih radova - Član 330**

Usklađivanje je izvršeno i u pogledu lica koja su odgovorna za nepropisno i nepravilno izvođenje građevinskih radova. Pa su kao takva prepoznata lica odgovorna za *projektovanje, reviziju tehničke*

dokumentacije, izvođenje radova i stručni nadzor nad građenjem objekta. Pod nepropisnim i nepravilnim izvođenjem građevinskih radova podrazumijeva se vršenje tih poslova suprotno propisima o planiranju prostora i izgradnji objekata ili opštepriznatim tehničkim pravilima, dok je objektivni uslov inkriminacije izazivanje opasnosti za život ili tijelo ljudi ili za imovinu čija vrijednost prelazi iznos od dvadeset hiljada eura. Ovo krivično djelo, moguće je izvršiti i iz nehata. Propisana kazna za osnovni oblik je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a za nehatno krivično djelo propisana je novčana kazna ili zatvor do tri godine.

CEDEM
CENTAR ZA DEMOKRATIJU I LJUDSKA PRAVA

Crna Gora
Ministarstvo
pravde

